

SLOVENSKI JADRAN

Dr. Salomon Dr.
Via Terzi
Koper

LET 11, ŠTEV. 33

Koper, petek 14. avgusta 1953

POSAMEZNA ŠTEVILKA 10 DIN

PRED VELIKIM PRAZNIKOM

Že mesec dni in več se po vseh krajih Slovenske Istre vršijo prireditve v proslavitev 10. obletnice primorských brigad, ki se bo zaključila z zborom vseh primorských brigad na velikem zborovanju na Okroglici pri Vogrskem. Med te prireditve štejemo fizkulturni nastop v Kopru, otvoritev Ljudskega doma v Loparju, odkritje spomenika tov. Kokolj Martinu, zaslužnemu članu Zveze komunistov in staremu borcu protifašizmu, veliki partizanski miting na Socerbu, zbor vseh prostovoljnih gasilcev v Sečovljah, razne fizkulturne tekme in regate, goðbeni koncert v Izoli, nastop vseh istrskih pevskih zborov, ki bo v nedeljo v Bertokih, in vrsto podobnih prireditiv, ki se vršijo po vsej Slovenski Istri v znamenju priprav za primerno proslavitev desete obletnice ustanovitve primorských brigad.

Toda zdaj še ni čas za naštevanje prireditiv in nastopov za proslavo na Okroglici, ki so že bili. Treba je najprej ugotoviti, kaj še nismo storili, da bi bil namen proslave dosegren. Naj naštejemo samo nekaj elementov naših pomanjkljivosti, pa bomo videli precejšnjo pasivnost v naših pripravah.

Te dni se zaključuje pregled vseh zaslužnih borcev in aktivistov, ki še niso dobili priznanja v obliki odlikovanj. Že prvi podatki kažejo, da je bilo doseganje delo in gledanje Zveze borcev na to vprašanje zelo površno. Najbolj prizadeti kraji, kraji, kjer so se partizani stalno gibali, ki so največ žrtvovali za NOB, kjer je sleherni tako rekoč zaslužil priznanje in odlikovanje kot so Boršt, Glem, Topolovec, Labor, Lepar itd. najdemo tudi v mali vasi do 20 primerov zaslužnih še neodlikovanih borcev in aktivistov. Zlasti naše ZB pozabljajo na partizane iz prekomorských brigad, ki so toliko doprinesle za qsvoboditev od Dalmacije do Trsta in Tržiča.

Se imamo primere, ko starši, vдовce še niso prejeli spomenic. Zveza borcev pa tudi SZDL niso povsod storile svoje dolžnosti, da pregledajo vsak primer posebej, vsako družino, zapušcene sirote, požgano hišo, itd. in da v okviru naših možnosti, v okviru njihovih pravic uredimo vse, kakor je naša dolžnost, kakor nam veleva naša vest.

Število pevskih zborov se ob tej proslavi tudi ni povečalo. Povečalo se tudi ni število pevecv v taki meri, kot nam nudijo objektivne možnosti. Mnogo je dobrih pevcev, zlasti mladih, ki so izven pevskih zborov in ki jih moramo pritegniti. Ob pomankljivih nasvetih in požrtvovalnosti mladih pevcev se težavam pridružujejo še izostanki nekaterih pe-

vovodij, ki tu in tam po nekajkrat opustijo vaje ali prihajajo nereno na vaje in zbor peša in izgublja manj zavedne člane. Takih primerov je več in ni prav, da gre javnost mimo tega. Za požrtvovalno delo naj pevovodja dobi primerno nagrado, toda mora hkrati biti vzgled reda, požrtvovalnosti in discipline.

Tudi zbiranje zgodovinskega materiala o NOB ne gre tako kot treba. Ne smemo dopustiti, da bi šla v pozabo dejanja, ki pričajo o brezprimerem junashtvu naših narodov v borbi za svojo svobodo. Pa ne samo o NOB. Istre ni mogel fašizem nikoli pokoriti. Od oboroženega upora v Marezigah l. 1922, ko je padlo nekaj fašistov, pa tja do izognanja okupatorja imamo celo kalvarijo trpljenja in pregnanjanja naših ljudi. Vsaka istrska vas od Cežarjev in Pobegov naprej ima celo vrsto političnih pregnanjan, ki so šli v zapore, internacije, toda nikdar niso klonili glave pred okupatorjem. Ustvarjala se je cela generacija, ki je slednjic na tej in na oni strani zločinske meje na Snežniku hkrati zgrabilo za orožje, in osvobodila našo zemljo tujih okupatorjev. O vsem tem premalo ve naša javnost pa tudi ves svet. Verjetno bi se manj šopirili po svetu rimske imperialisti z Vatikanom na čelu, če bi malo bolj osvetlili njihova zločinska dela na naši zemljii in povedali vsemu svetu, kako so se borili in umirali najboljši ljudje Istre ne samo v NOB, ampak ves čas italijanske okupacije. Zato naj vsak, ki se sodeloval v borbi proti fašizmu, bil zaprt ali interniran, napiše gola dejstva brez lepih besed in literarnih oblik, da bodo pozni roduvi znali ceniti svoje junashke prednike in nova generacija pa našo dragoceno svobodo.

Proslavljamo 10. obletnico ustanovitve primorských brigad in mislim silijo na obujanje spominov iz tistih časov, ko je oborožena partizanska pest uničevala sovražnika in izdajalce. Naši pogledi nazaj na najslavnejše dni naše zgodovine nas morajo spomniti na naše današnje obveznosti. Še ni prenehal bitka, ki se še nadaljuje v drugih pogojih, toda za iste cilje: bitka za socializem. Za nove družbene odnose, za odpravo izkorisčanja, za socializem. Smo se borili z orožjem v roki, za iste cilje se moramo boriti danes. In tisti, ki so se prvi izkazali v NOB, morajo prav tako danes biti vlgled mlajšim pri izgradnji novega igralskega zivljenja - socializma. In kar delamo in bomo še delali v znamenju priprav za proslavo 10. obletnice ustanovitve primorských brigad, naj bo obrnjeno s pogledom naprej, kajti le tako bo-

VSE NASE BRALE, NAROCNIKE IN KOLPORTERJE OBVESCAMO, DA BO PRED PROSLAVO NA OKROGLICI IZSLA KNJIGA SPOMINOV NA JANKA PREMRLA - VOJKA, KI JO JE NAPISAL VOJKOV BOJNI TOVARIS I. RENKO POD NASLOM: »VOJKOV VOD«. KNJIGA BO OBSEGALA 112 STRANI IN BO VELJALA 100 DIN ODEBORI ZB IN OSTALIH MNOŽIČNIH ORGANIZACIJ NAJ ZBEREJO PREDNAROCNIKE TER NAJ TAKOJ SPOROČE ŠTEVILLO IZVODOV NA UPRAVO SLOVENSKEGA JADRANA V KOPRU KOLPORTERJI IN RAZPRODAJALCI IMAJO 10% POPUSTA

UPRAVA SLOV. JADRANA

J. Beltram

Dovolj bo dobrega kruha in sladke kapljice

LETOS JE PSENICA DOBRO OBRODILA. NA SPLOSONO JAVLJAJO, DA JE V NASI DRŽAVI LETOSNI PRIDELEK NAJBOLJŠI PO VOJNI. POVPRECJE NA HEKTAR JE OD 30 DO 40 STOTOV. REDKI SO PREDELI, KJER JE ŽITO ZAJELA RJA, VEC JE TAKIH, KJER JE PRIDELEK VISOKO NAD POVPRECJEM. TAKO JE NA PRIMER KMET FRANC BRUMAT V MIRNU PRIDELAL NAD 50 STOTOV PSENICE NA HEKTAR. VINSKA LETINA PA NE KAŽE PREVEC DOBRO. TOČA IN ZMRZAL STA TRTI PRECEJ SKODILI. UPAMO PA, DA BOMO LE LAHKO VESELO TRČILI S KOZARCI, POSEBNO TAM, KJER JE GROZDJE TAKO, KOT GA VIDITE NA SLIKI

Na sliki: ŠMARSKI KMET VESELO SPRAVLJA OBILEN PRIDELEK

Veliko gasilsko slavje

V Sečovljah — našem bodočem rudarskem središču — je bilo v nedeljo prvo veliko zborovanje v okviru priprav za proslavitev desetletnice vstaje primorskega ljudstva in formiranja primorskih partizanskih brigad. Povod za proslavo je bila ustanovitev novega prostovoljnega gasilskega društva v Sečovljah. Zbrala so se zato gasilska društva iz Kopra, Pirana, Šmarj in Dekanov ter gasilske čete iz piranske ladjeleške, »Adrije« in »Arrigomija«. Prisluhali so tudi skupine gasilcev iz sežanskega okraja in predstavniki Gasilske zveze Slovenije. Točno ob 16.30 je sirena z visokega rudniškega stolpa dala znak, da je nekje v bližini izbruhnil požar. Vse prostovoljne in profesionalne gasilske skupine so nato izvedle ob prisotnosti več kot dva tisoč gledalcev gasilske vaje. Uporabili so vsa sredstva od primitivnega podajanja vode v škatkah pa do motornih brzgalk in končno pogasili »požara«. Po uspešni akciji so se gasilci zvrstili v povorko in v novih delovnih in paradih uniformah z blestecimi čeladami defilarili pred tribuno na trgu pred rudarskim domom, kjer jih je pozdravljala več tisoč glava množica.

Miting, ki se je nato pričel, je otvoril predsednik občinskega odbora Socialistične zveze Draksler. Za njim je govoril v italijanskimi Aldo Petronio, ki je gasilce in prehvalstvo pozdravil v imenu sečovljenskih rudarjev. Angel Gruden, predsednik okrajne Gasilske zveze, je nato govoril o malogah in razvoju te organizacije v koprskem okraju. Pozdrave gasilcev Slovenije in tople želje za nadaljnji razvoj je zborovanju prisnel predsednik Gasilske zveze Slovenije tov. Špicar. Nato sta govorila tov. Rado Pišot-Sokol v imenu okrajnega sindikalnega sveta in tov. Mario Abram v imenu Okrajnega odbora Socialistične zveze delovnega ljudstva.

Tov. Sokol je govoril o pripravah za proslavo na Okroglici, kjer bo primorsko ljudstvo zopet potrdilo, da si ne pusti od nikogar oropati s krvjo priborjenih pridobitev narodnoosvobodilnega boja. Tovarš Abram pa se je obrnil predvsem do italijanskih poslušalcev in je opozoril na skupno borbo Slovencev in Italijanov za osvoboditev teh krajev izpod nafisašističnega jarma.

S plebiscitem krv smo Slovenci in italijanski antifašisti pred vsem svetom potrdili našo odločnost, da živimo v socialistični Jugoslaviji, je rekel Abram. »V tej borbi so nas podprtli tudi italijanski delavci. Danes pa nam odrekajo to pravico praviti, ki so podpirali Mussolini-

POSEBNA POSTNA ZNAMKA V POCASITIEV VSEPRIMORSKEGA PRAZNIKA

Glavna direkcija PTT v Beogradu bo ob proslavi desetletnice ustanovitve primorskih brigad izdala posebno spominsko znamko, ki bo simbolično prikazovala osvoboditev Slovenskega Primorja in Istre. Znamka, ki je delo grafika Janeza Trpina iz Ljubljane, bo izšla 5. septembra.

Pobudo za izdajo te znamke je dalo Filatelično društvo v Novi Gorici, ki bo v dneh proslave organiziralo tudi razstavo. Spominsko

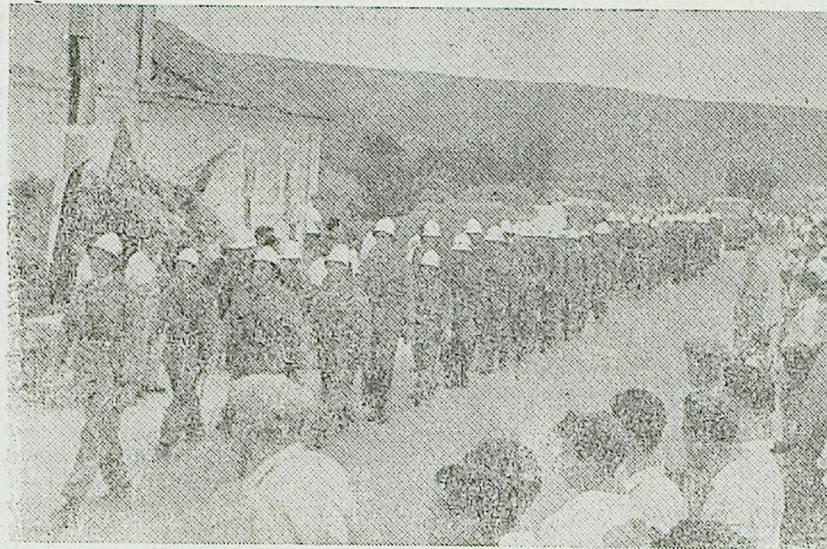
jev fašistični režim. Novi eksponenti italijanskega imperializma znova zahtevajo naše ozemlje z izgovorom, da v Trstu in v nekaterih mestih naše obale živijo Italijani. Zato pa prav mi Italijani na tem ozemlju zanimali rimskega espansionistom pravico, da bi karkoli zahtevali od naše dežele. Mi smo popolnoma zvestno izbrali pravilno zgodovinsko pot skupno z jugoslovanskimi narodi, z njimi smo se borili in zmagali in z njimi tudi gradimo socializem.«

Tovarš Abram je govoril tudi o tržaškem vprašanju in ugotovil, da demokratični svet vedno manj podpira rimske zahteve glede Trsta. »Mi pa jim sporočamo,« je dejal, »da ne bomo popuščali, ker smo že doslej preveč popuščali. Mnogo bolje bi bilo, ko bi manj razgrajali o Trstu in rajši skrbeli za svoje probleme. Naj razdelijo zemljo kmetom, dajo pravice delavcem in obrzajo samovoljo kapitalistov, pa se bomo takoj

v Sečovljah

spozumeli, kakor smo se vedno razumeli z italijanskimi delavci.«

Končno so zborovalci poslali predstvu Socialistične zveze delovnega ljudstva Slovenije pozdravno brzjavko, v kateri so med drugim uporabili, da se na tem obmejnem predelu naše domovine, ki je še vedno predmet appetita rimskega imperializma, globoko zavedajo potrebe nadaljnje borbe za zaščito mirnega razvoja socializma, kateremu so postavile temelj partizanske brigade v narodnoosvobodilni borbi. »Primorja — sporocajo v brzjavki —, padniki gasilskih enot koprskega, ki smo danes povečali svoje vrste z novim društvom v Sečovljah. Vam zagotavljamo skupno z vsem delovnim ljudstvom našega okraja, da ne bo v nas nikdar zamrl duh pozrtvalnosti, nesebičnosti in vztrajnosti ter ljubezni do domovine, za katere svobodo so se borili in umirali naši partizani.«

Nadpovprečen pridelek pšenice v FLRJ

V SREBI CELO 30 DO 40 STOTOV NA HEKTAR

Po nekaj res neugodnih letinah, je letos v Jugoslaviji žito izredno dobro obrodilo. Iz vseh republik prihajajo vesti o dobrem prideku ozimnih žit, o živahnosti na tržiščih z žitom in o hitrem padanju cen. Kmetijski strokovnjaki ocenjujejo letošnji hektarski donos kot naravnost rekorden za nekatere kraje. Povprečen donos v državi bo od 17 do 18 stotov na hektar, kar je velik uspeh, če pomislimo, da je bil običajni hektarski donos v Jugoslaviji okoli 13 stotov na hektar. V Srbiji je pšenica tako bogato obrodila, da je ponekod dala 30 in celo 40 stotov na hektar. Redki so primeri, da je hektarski donos manj kot 20 stotov.

Na Inštitutu za kmetijska raziskovanja v Kragujevcu v Srbiji so z ječmenom »Št. 286« dosegli 37 stotov na hektar. Tu so tudi ugotovili, da je v Srbiji mogoče gojiti celo ozimni oves in da daje ta večji donos kot jari.

Po prvih poročilih o mlačvi računajo, da bo letošnje povprečje donosa — za 20 stotov preseglo največje povprečje v letih po osvoboditvi. Na Hrvatskem je hektarski donos za tri stote večji od povprečja prejšnjih let. V Bački bo letos najmanj trikrat več pšenice kot lani. V Slavoniji in v Baraniji so letos pridelelci od 18 do 25 stotov pšenice in drugih žit na hektar. V Vojvodini je primanjkovalo najmanj 17 vagonov veziva za snope, kljub temu, da so ga nabavili skoraj 1000 ton. Niso niti predvidevali, da bo toliko pšenice!

Po vseh republikah so kmetje hiteli s kontrahiranjem žita. V Vojvodini so že prvič sedem dni mlačve očekivali okoli 45.000 ton pšenice, na Hrvatskem pa v prvih desetih dneh nad 4300 vagonov.

Cene so bile v začetku visoke in so kmetje prodajali žito po 23 dinarjev za kilogram. Kmalu pa je število sklenjenih pogodb za stotisočne preseglo vsa predvidevanja in cene so začele padati. Zdaj se cena pšenici na trgu v Srbiji giblje med 20 in 24 dinarjev za kilogram, cena rizi pa od 17 do 19 kg. Ječmen je na trgu 16 do 20 dinarjev kg, le kontrahirani ječmen za pivovarne plačujejo za 40 odstotkov draže. Podobne so cene v Pomoravju, Podravju, na Hrvatskem, v Bosni in Her-

Priprave na proslavo v koprskem okraju

Na proslavo ustanovitve primorskih brigad se pripravljajo tudi Italijani — bivši borce Tržaške brigade, ki se je borila v sklopu IX. korpusa. Bivši pripadniki te partizanske formacije se bodo zbrali v Kopru, od koder bo brigada odšla na zbirno mesto vseh primorskih brigad na Okroglico.

Za to priložnost bodo izdali jubilejno številko brigadnega časopisa »La voce del bosco«. Vojaškim oblastem pa bodo predložili predloge za odlikovanje zaslужenih borcev. Tržaške brigade.

xxx

Na sestanku Socialistične zveze delovnih ljudi za koprski okraj so predstavniki občinskih in krajevnih odborov množičnih organizacij poročali o pripravah za udeležbo na Okroglici. Člani Zveze borcev Socialistične zveze in predvsem mladina, so že pričeli s pripravami za postavitev slavolokov, ki bodo v kratkem krasili vasi in mesta Slovenske Istre. Bivši borce bodo v teh predpripravah predaval na množičnih sestankih o doživljajih v borbi in o pomenu narodnoosvobodilne vojne. Člani Zveze borcev pripravljajo po terenu mesta za postavitev spominskih plošč in spomenikov tam, kjer so padali pod fašističnimi kroglama borce in aktivisti.

Delovni kolektivi so sklenili, da bodo pripravili večje število zastav in z njimi okrasili hiše in delovna mesta.

Okroglica se pripravlja na veliki praznik

Nekako na pol poti med Šempatom in Vogrskem smo izstopili iz avtomobila. »Na cilju smo, na Okroglici — je dejal naš spremljevalec in nas povabil na majhno vzetino na lev strani ceste. Okrog nas se je razprostirala valovita pokrajina, enakomerno posejana s travniki, ujivami in redkimi gozdovi. Namekoliko dvignjenem prostoru, kjer smo stali, so kmetje pravkar nalagal zadnji voz otave; predčasno so morali pokositi, kajti to mesto je že določeno za zbirališče množic. Naš spremljevalec nam je še pokazal mesto, kjer bo stala tribuna in kje se bodo zbrali partizanske briгадe, nato pa smo obšli več kvadratnih kilometrov velik prostor, kjer bo 5. in 6. septembra slavilo primorsko ljudstvo obletnico največjega dogodka v svoji zgodovini.

SALONI V GOZDU

V redkem, mladem gozdu, ki se dviga nad jaso, smo srečevali skupine delavcev z vozovi. Pozdravili smo se z njimi in izmenjali nekoliko besed. Slišal sem razmaz primorska narječja — od istrškega do tolminškega. »Vsak priprorski okraj je postal sem 20 do 30 prostovoljev, ki pomagajo urejevati prireditveni prostor. — nam je pojasmil spremljevalec. »Vendar vse kaže, da to število ne bo zadostovalo. Priprave so ogromne in udeležencem proslave je treba čim več nuditi.«

Skozi gozd pelje kolovozna pot, ki jo bodo do dneva proslave še preuredili. Ob tej poti smo srečevali številne, izsekane pasove v obliki nekakšnih salonov; tu se bodo zvrstile godbe, pevski zbori, folklorne skupine, paviljoni s hrano in pičajo itd. Prireditelji so med posameznimi godbami določili tudi po-

čas že trikrat znižane cene moki in kruhu, ki je sedaj bel in ga ima na razpolago vsak človek. Cena beli moki je na primer padla od 110 din na 64 za kilogram. Po pomladni suši in drugih vremenskih nezgodah, ki so prizadejale precej škode, glejajo kmetje ob sedanjem stanju kmetijskih kultur z vse bolj veselim obrazom v bodočnost. Živiljenjska raven prebivalstva se je na splošno dvignila.

K vsemu temu lahko še pripomnimo, da bo Jugoslavija vse tiste devize, ki jih je moralna lani in letos uporabiti za nakup moke v inozemstvu, od sedaj naprej lahko namenila za nabavo surovin za našo industrijo.

ZBORI BRIGAD BODO ŽE PRED PROSLAVO

6. septembra dopoldne bodo mogeni zvoki internacionale najavili začetek proslave. Vse primorsko ljudstvo si želi, da bi prišel na to proslavo tudi organizator v voditelj vsega našega osvobodilnega gibanja tovariš Tito in upa, da bo s tega mesta slišalo njegove besede.

Na proslavi bo nastopilo ogromno število pevskih zborov. Naj omenimo samo nastop 2000 pevcev iz vse Primorske, ki bodo zapeli tri priljubljene primorske pesmi: Pesem o svobodi, Pesem o Titu in Mi smo ubežniki. Iz Trsta bo nastopilo 8 pevskih zborov, z zanimanjem pa lahko pričakujemo tudi nastop zobra Šrečko Kosovel pod vodstvom znanega partizanskega skladatelja Rada Simonitja.

To je že preglej nad prireditvami, ki jih pripravljajo za 6. september na Okroglici. Natancen program bodo izdelali v zadnjem tednu pred začetkom proslave.

xxx

V ŠMARJAH je bil v ponedeljek sestanek vseh predstavnikov množičnih organizacij občin, ki so se ga udeležili tudi predsedniki in tajniki vseh organizacij. Na sestanku so govorili o organizaciji udeležbe za proslavo na Okroglici. Po vseh bodo imeli sestanke v teknu tednu predstavniki vseh organizacij, ki so se udeležili tega sestanka, da bodo pojasnili pomen proslav na Okroglici. Predvidevajo, da se bo iz občine Šmarje udeležilo proslave okrog 600 ljudi.

trebno razdaljo, tako da ne bodo motile druga druga. Torej izbira bo velika in upamo, da bo vsak udeleženec prišel na svoj račun.

Ob koncu gozda je največja jasa, namenjena za gledališče in kinopredstave. To bo nekakšen gozdni amfiteater, v katerem bomo poslušali Gotovčeve opero Ero z onega sveta in še marsikaj drugega. Upajmo, da bo tudi akustika kolikor toliko odgovarjala, sicer pa bomo o tem lahko pisali šele po prireditvi.

Prireditelji so te dni rešili tudi zelo važno vprašanje — preskrbo z vodo. Na prireditveni prostor so namreč speljali vodovod. Vse to so seveda le glavni obrisi priprav za proslavo na Okroglici. Vseč tisoč zastav, mlajev, slavolokov in napisov, ki jih danes pripravlja primorsko ljudstvo za Okroglico seveda ni mogoče zapisati. Prav tako pa ni mogoče opisati tudi tistega čudovitega razpoloženja, ki se zrcali na obrazih vseh primorskih ljudi v pričakovanju velikega dogodka.

5. SEPTEMBRA POPOLDNE IN ZVEČER

5. septembra popoldne in proti včeru se bodo začele zbirati množice na Okroglici. V Novi Gorici in po vseh vasch okrog Okroglice. Ta dan ne bo kraja na festivalnem področju, kjer ne bi bilo prireditve. Predvideti so nastopi dramatičnih skupin, nevških zborov in godb po vseh okoliških naseljih. Seveda bodo godbe igrale tudi v krajih, skozi katere se bodo vozile.

Glavna prireditve bo na veliki javni na Okroglici, kjer bo ljubljanska opera uprizorila Era z onega sveta. Na malih jasih bodo predvajali jugoslovanske filme, v Gorici pa bo nastopilo koprsko gledališče s Težko uro. Igralska skupina IX. korpusa bo ta dan zaključila svojo turnejo po Primorskem in bo zaključno predstavo izvedla na Okroglici.

Med važnejšimi prireditvami tega dne naj omenimo še nastop postojenskega gledališča v Šempasu s Finžgarjevo igro Naša kri in tolminskega gledališča v Prvačini s Klinarjevo igro Vida Staša.

Razen številnih manjših godb je najavljeno prihod 12 večjih godb iz vseh krajev Slovenije, predvsem iz Ljubljane, Postojne, Kopra, Trbovelja, Hrastnika, Idrije, Jesenice in Cerknici. Večina teh godb bo igrala med partizanskimi brigadami.

GLAVNO PROSLAVO BODO JAVILI ZVOKI INTERNACIONALE

6. septembra dopoldne bodo mogeni zvoki internacionale najavili začetek proslave. Vse primorsko ljudstvo si želi, da bi prišel na to proslavo tudi organizator v voditelj vsega našega osvobodilnega gibanja tovariš Tito in upa, da bo s tega mesta slišalo njegove besede.

Na proslavi bo nastopilo ogromno število pevskih zborov. Naj omenimo samo nastop 2000 pevcev iz vse Primorske, ki bodo zapeli tri priljubljene primorske pesmi: Pesem o svobodi, Pesem o Titu in Mi smo ubežniki. Iz Trsta bo nastopilo 8 pevskih zborov, z zanimanjem pa lahko pričakujemo tudi nastop zobra Šrečko Kosovel pod vodstvom znanega partizanskega skladatelja Rada Simonitja.

To je že preglej nad prireditvami, ki jih pripravljajo za 6. september na Okroglici. Natancen program bodo izdelali v zadnjem tednu pred začetkom proslave.

znamko za 15 din bodo izdali tudi v jugoslovenski coni STO.

Filatelična zveza Slovenije pripravlja za prazniki na Okroglici izdajo posebne kuverte, ki bo s posebnim žigom priložnostne pošte na Okroglici predstavljala trajen spomin na ta pomemben dogodek.

23. avgusta zbor XIX. SNOUB-NOV Kosovelove brigade v Štanjelu

V okviru proslave 10. obletnice osvoboditve Primorske bo organizacijski štab XIX. SNOUB Kosovelove brigade in občinski odbor ZB NOV iz Štanjela pripravil zbor Kosovelove brigade v Štanjelu. Borci te brigade se bodo zbrali v Štanjelu, na kraju, kjer so pred 9. leti vodili amagovite borbe. V bližini Štanjela in po celem Krasu je Kosovelova brigada izvajevala na stotine borb, dokler ni okupatorja popolnoma izgnala iz dežele in je skupno s IV. armijo vkrakala v Trst.

Da bodo te junaške dneve dostojno proslavili, se bodo borci Kosovelove brigade zbrali dne 23. avgusta do poldne v Štanjelu, kjer bodo lahko obiskali okoliške vasi, popoldne pa sodelovali na proslavi. Ob 14. uri bo zbor brigade, na katerem bo govoril podpolkovnik JLA tov. Kodrič Rudi, funkcionalar te brigade. Ob tej priliki bodo v Štanjelu odprtli spomenik na grobniči padlih partizanov v Štanjelu. Na proslavi bodo sodelovali pevski zbori iz Štanjela, Kobeglave, Štjaka in Dutovlj. Sodelovala bo tudi godba na pihala iz Vrhovlj.

Po končani proslavi bo veliko veliko ljudsko ravanje.

Organizacijski štab Kosovelove brigade poziva vse borec te brigade, da se tega zebra polnoštivilno udeleže, prav tako poziva vse člane ZB in vse prebivalstvo. Tam se bodo tudi pogovorili za zbor te brigade pri udeležbi na veliki proslavi na Okroglici 6. septembra.

J. V.

PLAVALNA REVIIA V RENČAH

V soboto in nedeljo so bile v Renčah v okviru prireditve na čast vseprimorskemu prazniku na Okroglici velike plavalne prireditve, ki se jih je ogledalo nad 2.000 ljudi iz Renč in vseh bližnjih krajev. Na meddruštvenih plavalnih tekmah so nastopila partizanska društva iz Renč, Mima, Starega hriba in Nove Gorice. Nastopili so pionirji in mladinci, ki so kljub hladni vodi dosegli zadovoljive rezultate. Vatenpolo tekma med Renčami in Mirnom se je končala z zmago domačinov s 5:2.

Gledalci so zlasti navdušeno spremljali skoke v vodo, saj so nekateri mladinci pokazali zelo razveseljiv napredok. Gledače organizacije bi priporavnili, da je bila nekoliko pomanjkljiva, zlasti kar zadeva razsvetljavo.

Po prireditvi je bilo veliko ljudsko ravanje, na katerem so nastopili člani študentskega orkestra iz Ljubljane.

—lj

xxx

V GAŽONU je že sedaj veliko zanimanje za proslavo na Okroglici. Od tu bosta odšla dva kamiona udeležencev.

Roja

IZ RAKEKA PRI POSTOJINI bo odšlo 300 udeležencev. Tako so sporočili med prvimi v okraju. Na proslavi bodo šli tudi tisti, ki so se v prvi svetovni vojni borili na šoški fronti. Ce bo čas dopuščal, bodo obiskali tudi Doberd.

xxx

TUDI NA BOVŠKEM SE PRIPRAVLJAJO NA PROSLAVO USTANOVITVE PRIMORSKIH BRIGAD

Tudi na Bovškem se z vso vemo pripravljajo na proslavo ustanovitve primorskih brigad, ki bo na Okroglici. V ta namen imajo po

Pionirji iz Opcin in okolice, učete ljišča in trgovske akademije iz Trsta na planinskem slavju v Vratih

vsem Bovškem sestanke, kjer ljudstvu razlagajo pomen teh proslav, da bi pridobili čimveč ljudi, ki se jih bodo udeležili. Na čast proslave bodo skušali dvigniti število članstva, izvolil bodo člane, ki bodo skrbeli za zunanjí okras vasi v tistih dneh, da bo vse v zastavah, mlajših in parolah. Vsa motorna sredstva, ki so na razpolago, bodo uporabili za prevoz na Okroglico. Enako bodo podjetja na Bovškem proslavo podprla. V ta namen so že poslali 4 delavce, ki so se priključili brigadi, ki čisti in pripravlja teren za proslavo.

Med bovškim prebivalstvom vlada za proslavo veliko zanimanje, ker pričakujejo, da se je bo udeležil našljubljeni maršal Tito.

Kljub temu, da ima Bovško malo ljudi, vendar računajo, da bo šlo na Okroglico od 1800–2000 ljudi. Do tega časa pridno zbirajo podatke o borcih primorskih brigad.

Roja

VESTI S KOPRSKEGA

V soboto je Jugoslovansko cono Tržaškega ozemlja obiskal bivši veleposlanik Združenih držav Amerike v Rimu gospod Bunker s soprogo. Spremljala sta ga znana ameriška novinarka Mc Cormick in njen sprogo. Skupno so si ogledali letoviške kraje naše cone in se nato vrnili nazaj v Trst.

Pred dnevi je pod vodstvom kmetijskega strokovnjaka dr. Kovačiča odpotovalo v inozemstvo na dvajsetdnevno študijsko potovanje 26 članov kmetijskih zadrug koprskega okraja. Obiskali bodo Avstrijo, Nemčijo, Holandijo in Švico. Predvsem se bodo v ter državah zanimali za razvoj zadružništva in vinogradništva.

Za izboljšanje turizma na Krasu in v Istri

Da se pospeši razvoj turizma v okraju Sežana, je bila pred časom sestavljena posebna komisija predstavnikov turističnega društva iz Sežane, okrajne gostinske zbornice in OLO Sežana z nalogo, da izstavijo desetletni plan razvoja turizma v sežanskem okraju. Komisija je pregledala stanje v okraju in ugotovila slabost stanje, ki nikakor ne odgovarja potrebam okraja, skozi katerega potuje vsako leto na tisoče inozemcev v turistov v vse kraje naše domovine in tudi v druge države.

V Podgradu, ki je tudi zelo lepa točka na zelo prometni cesti Trst–Reka, bi se dale z majhnimi stroški urediti sedanje gostilne v lepe sočobe lokale.

Lepe turistične točke na Krasu so tudi Tomaj, Dutovlje, Komen in Štanjel. Tudi v teh vseh predvideva načrt ureditev gostišč, oplešavati vasi z ureditvijo parkov v Komnu in Štanjelu.

Ko bodo rešena vprašanja, ki jih predvideva desetletni načrt razvoja turizma na Krasu in v Istri, bodo ti kraji postali enakovredni in prav tako lepi in privlačni kot ostali znani turistični kraji Slovenije.

J. V.

Kulturne prireditve za proslavo na Okroglici

V nedeljo, 16. avgusta bo v Bertolini javna generalka združenih pevskih zborov in godb na pihala tistih, ki bodo v septembru nastopile na Okroglici. Nastopilo bo tudi nad tri sto pevcev iz desetih pevskih zborov. Izvajali bodo določeni in poljubni programi. Posebna strokovna komisija bo vse to ocenjevala in pozneje razdelila nagrade ter priznanja. Nadaljnje nedele bodo pevski zbori izkoristili za medsebojna gostovanja po koprskem okraju. Tako predvidevajo koncerte v Ospu, Dekanah, Kortah, Koštabonu, Borštu in Loparju.

Dramske družine se tudi pripravljajo. Nastopale pa bodo:

16. avgusta: Igralska družina iz Škofije pod vodstvom tov. učiteljice Jožice Košute bo v Sv. Antonu igrala veseloigrę Olge Scheinplugove »Okencek«. Z Lipahovim »Glavnim dobitkom« bodo igralci Marezig goščovali v Smarjah pod vodstvom režisera Pertota. Iz Boršta bodo pod vodstvom učitelja Prinčiča igrali Hudalesovo igro: »Zeleni vrvica« in to v Vanganelu. Iz Puč pa bodo prišli z igro F. Svbode: »Poslednji mož.«

23. avgusta bo dramski skupina iz Krkavč nastopila v Vanganelu z Jurčičevim Domnom. V Sečovljah bo gostovala družina iz Kort z veseloigrę Svojeglavček. Sečovljanci bodo vrnili obisk Sentpetrancu z Nuščevim delom »Žalujoči ostali«.

30. avgusta bo MKUD iz Sv. Petra–Nove vasi uprizorilo v Kortah igro »Miciki je treba mož«; igralska družina iz Sv. Antonia pa v Smarjah Vodopivčevi igro »Na Visokem«.

Udeleženci režiserskega tečaja v Kopru so že uprizorili Linhartovo »Županovo Micko« v ankaranskem zdravilišču in v kopališču Turist, v Dekanah in v Kopru.

Slovensko gledališče v Kopru bo gostovalo v nekaterih krajih koprskega okraja z Borovo »Težko uro.«

Ali bomo še tako gradili?

V začetku leta je »Slovenija–projekt« — Ljubljana izdelal načrt za ureditev kanalizacije obalnega pasu v Kopru, tako da bi dograjena kanalizacija odvajala vso nesnago iz vzporednih mestnih ulic naravnost v odprto morje. Izliv v morju naj bi bil oddaljen približno 50 metrov od obalnega zida.

Ostoječa kanalizacija iz glavne ulice gre v zaliv pri hotelu »Triglav« med obalnim zidom in pomolom za ribiške čolne, kjer je morje mirno ter se vsled tega useda vse bina kanalizacije v neposredni bližini iztoka. To povzroča posebno ob južnem vremenu občuten smrad. Z novo kanalizacijo bo odstranjena prejšnja neprijetna in nehygienična rešitev, če že ne v celoti, pa vsaj deloma, če že ne v celoti, pa vsaj stoddstotne rešitve z bodočim podaljšanjem kanalizacijskih cevi še za 30 do 40 metrov do večje globine morja. Istočasno bo nova kanalizacija povezala del mesta od hotela »Triglav« do obale pri kopališču tako, da bo odstranjena možnost onesnaženja vode v samem kopališču.

»Pomorsko gradbeno podjetje« z Reke, ki je prevzelo delo celotne projektirane kanalizacije že v letošnjem marcu, to je pred petimi meseci, se je te naloge lotilo zelo nestrokovno in s pomanjkanjem čutja odgovornosti od strani vodstva gradbišča za čim hitrejšo in cenej-

šo izvršitev predvidenih del. Že med gradnjo prvega odsekca kanalizacije z dvema prelivoma v odseku od »Taverne« do hotela »Triglav«, je podjetje naletelo, po njihovem mnenju, na velike težkoče zaradi pomanjkanja kvalificirane delovne sile, pomanjkanja mehanizacije in materiala. Izkop, polaganje in obetoniranje cevi so bili predmet graje mimoidočih. Pri izkopi za polaganje cevi je bil na primer prvo izvršen ožji izkop, kot je bil predviden po načrtih, ter ga je bilo treba kasneje razširjati. Način polaganja cevi, kakor tudi večkratno prekinjanje betoniranja oblog cevi zaradi slabih črpalk ali pomanjkanja materiala, vse to je onemogočalo hitro izvedbo del.

Največjo mero potrebitnosti do podjetja pa so pokazali vsi zainteresirani, in to od investitorja MLO Koper pa do poslednjega meščana in gosta v hotelu ali kopališču, pri izvedbi druge faze kanalizacije, to je v dolžini približno 40 metrov v morju, ki naj bi bila dokončana v začetku turistične sezone.

Upričeno se vsakdo sprašuje, ali je mogoče, da podjetje, ki izvaja na drugih mestih veliko večja dela, izvršuje na takšen nestrokovni način in tako počasi manjša, toda za nas tako važna dela v središču koprskega okraja?! Kdo je odgovoren in kriv za takšno stanje del? Ali ni nobenega izhoda in možnosti.

Meščani

nosi, da se dela čimprej dovrši zaradi nujnosti?! Ali je opravičljivo večno iskati vzroke in razloge za podaljšanje terminov dograditve?

Isti, če že ne bolj videti primer

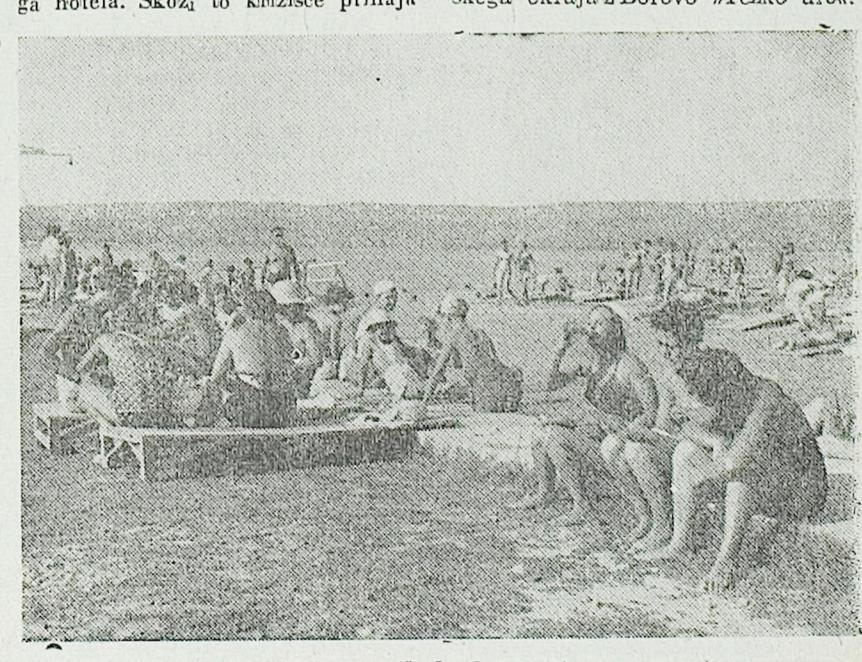
slabo organizirane gradnje je podjetje dokazalo pri graditvi obalnega zida v Kopru.

S tem deli so pričeli že ob koncu lanskega leta ter je šele sedaj pred zaključkom.

Poleg teh znanih turističnih točk predvideva plan tudi ureditev goščišč v Herpeljah, kjer je prvo tako važno turistično križišče, ki pa danes ne nudi potnikom niti najpotrenejšega.

V tem kraju predvideva plan gradnjo novega modernega hotelja.

Skozi to križišče prihaja

Posebno v avgustovih dneh je prijetna na morju

KMETIJSKA ZADRUGA vzor gospodarjenja na vasi

Po prvem polletju dela so člani Kmetijske zadruge v Šmarjah imeli občni zbor. Pregled gospodarjenja v razmerah, ko vse teži za napredkom in izboljšanjem, je kar korišten. Ni ga člana in tudi nečlana kmetijske zadruge, ki bi ga napredek v gospodarstvu ne zanimal. Da bi seznanili širši krog ljudi občine Šmarje in tudi izven nje z uspehi dela te zadruge v prvem polletju, objavljamo kratek izveček iz poročila upravnega odbora zadruge.

Plodna debata, ki je sledila zaključnemu občnemu zboru za leto 1952 o naloga, ki čakajo zadruge v tekočem letu, je bila napotilo za naše delo v tem letu. Prav v kmetijstvu smo dosegli malo uspehov, ker člani niso razumeli, da edino s pospeševanjem kmetijstva lahko izboljšamo življenje. Na množičnih sestankih in zborovanjih smo govorili o potrebi združenja razdrobljenih parcel, vendar v tem nismo uspeli. V Pomjanu smo hoteli urediti večji kompleks, pa je to preprečila reakcija nekaterih, ki so proti takemu napredku. Naravno, da nas to ne bo odvrnilo od začrtane poti, ker je naš cilj: pomagati kmetu iz začasnosti.

Z zadoščanjem pa lahko povemo, da lepo napreduje delo na Briču nad Rokavo. Tu bo delo na zapuščeni zemlji že v nekaj letih pokazalo svoje sadove.

Korak naprej pa smo storili z unesničenjem sklepa zadnjega občnega zbora, da uredimo v poslopu, ki je bilo prvočno namenjeno za sedež KLO, mljin in oljarno. Prav te dni nameščajo stroje za mletje, kar bo vsem prebivalcem občine prineslo veliko olajšanje in jih razbremeno določnih voženj v oddaljene mline. Če bodo dela šla tako naprej, bodo člani že v teku dveh mesecov lahko mleli žito doma. Naročeni so tudi stroji za oljarno, ki bodo do spelji na mestu v prvi polovici oktobra. Skupni stroški za dela in stroje bodo okoli 24 milijonov dinarjev. Zadruga sama je iz sklada za pospeševanje gospodarstva dala en milijon din.

Upravni odbor zadruge se je od zadnjega občnega zpora sestal kar osemkrat in je na sejah obravnaval in reševal vsa tekoča gospodarska vprašanja. Tako je od svoje strani napravil vse, da bi šlo delo po pravil poti naprej. Le nadzorni odbor — nekateri člani — niso opravili svoje dolžnosti z udeležbo.

Kako je zadruga gospodarila v prvem polletju, je razvidno iz tega, da je imela okoli dva milijona pribitka. V primerjavi z lanskim polletjem je to velik napredok, ker je bilanča izkazovala skoro izgubo. Člani zadruge bi morali bolj razumeti pomen kreditnega odseka zadruge. Izgleda, da se nanj spomnijo le takrat, ko imajo potrebo za denar. Zakaj bi se ga ne spomnili tudi takrat, ko prodajo pridelke in jim denar leži brezkoristno po več mesecih v predalu?

Nekaj besed je treba povedati o zdržljivosti obnovitvene zadruge s Kmetijsko zadrugo. Tukrat je marsikater član in nečlan imel polna usta besed, češ da bodo morali člani zadruge zidati hiše drugim članim. Zaradi tega je izstopilo 19 članov iz Gažona in eden iz Šmarj.

Vsa taka in slična vprerekonjanja so pobili uspehi, ki jih je zadruga dosegla. Kar poglejmo: jeseni preteklega leta smo začeli graditi cesto s križišča pri Pučah v Koštabono. Skozi vso zimo do meseca marca letos je pri gradnji imelo delo in zasluge 70 delavcev. Za cesto smo porabili 4,900 tisoč dinarjev.

Druži uspeh je gradnja mlina in oljarnice. To bo vsem prebivalcem občine prineslo velikanske gospodarske koristi.

Zadruga je nekaj napravila tudi pri obnovi podeželja. Zgradila je eno hišo in predvideva obnovo drugih sedem hiš in gradnjo nove hiše. Za to ima zadruga na razpolago 6,100.000 din.

Za ureditev in oplešanje zadržnega doma so izdali do sedaj 200.000 din, na razpolago pa jih je še 800 tisoč.

Upravni odbor je mislil tudi na tako potrebno mlatilnico, ki je v vasi ni, in so člani navezani na tuje.

Postojnski viharniki na taborenju v Vipavi

Skoro ves mesec julij je v Vipavi taborni Rod kraških viharnikov iz Postojne. Sotore so postavili ob sotočju Vipave in Močilnika. Prostor je krasila vrsta visokih topolov, ki so nudili prijetno in osvežujočo senco v veliki vročini. Preko Močilnika so zgradili kar tri mostove ob vhodu v taborišče. Poleg taborišča so postavili igrišče za odbojko, jambor in taborni ogenj, kjer so prirejali večerne nastope. S skromnimi sredstvi so zgradili močno kuhinjo, da je lahko klubovala siloviti vipavski burji.

Največ časa so taborniki posvetili kopanju, kar so doma v Postojni zelo pogrešali. Prirejali so izlete na Stari grad, k izviru reke Vipave, splezali na Javornik, kjer so ostali dva dnia. Obiskali so tudi vasi Slap, Erzelj in Lože.

Pred odhodom na taborenje se nikakor niso mogli odločiti, kam bi šli. Nekateri so bili za Ohridsko jezero, drugi za morje. Odločili so se za Vipavo in jim ni bilo kar nič žal. Na povratku so bili mnjenja, da je bilo najlepše taborenje.

Tehnično je mladim viharnikom pomagala JLA iz Vipave, tov. major Šepetavec in zdravnik dr. Zupan,

Braniški zadružniki so ljudje ki znajo vztrajati in vedo, kaj in kam hočejo!

Peščica bivših borcev, ki je bila na vse pripravljena, prevzeta od revolucionarnega duha, je po dolgem razmišljjanju ustanovila svojo lastno KDZ. Pri tem se je posluževala tako »strahotnega nasilja«, da danes ne moreš ne zlepata ne zgrda dobiti zadružnika, ki bi bil pripravljen, da izstopi. Le nekaj drugorazrednih nevrastenikov, ki so se bili vrinili mednje in škili na obesstrani s svojimi večnimi muhami in presedali vsem članom in nečlanom, je izstopilo. Bili so jih že poštano siti. Zdaj imajo člani mir in

so dobro razpoloženi.

Na KDZ sloni žarišče vsega življenja v Gornji Branici. Poleg Kmetijske zadruge je edina ustanova v občini Štanjel, kjer ljudje skupno delajo za napredek in pospeševanje kmetijstva. Zadružniki ne zanemarjajo svojih napornih dolžnosti, da z lastnim trudom in pridobitvami, upoštevajoč nasvete strokovnjakov in pomoč strojnega parka OZV v Sežani — odpravljajo zmedo in zaostalost kmetijske obdelave. V doglednem času hočejo spremeniti Braniško dolino v dolino blagostanja in obilja.

da je šla rakom žvižgat. Kakor zna jo zadružniki ceniti vsako pomoč in vsako akcijo, ki podpira njihovo junaško prizadevanje in jim daje moči, tako jim seveda ne ustrezata, da jih ima kdo tako »pri kraju.«

Ježijo se zadružniki tudi na neresne in neodgovorne pri podjetju »Agrotehnika« v Ljubljani, ki je sicer mogočno in imenitno. Tjedan so jim obljudili, da jim bodo poslali puhalnik ali elevator za spravilo krme že konec maja. Potem so prenesli oblubo v sredino junija in naknadno še v julij. Puhalnika pa od nikoder ni...

Tovariš Turku se morda zdi zabavno, spravljati v zadrgo odaljene podeželske člane KDZ s praznimi oblubami. To so malenkosti. Kdo si bo zaradi tega belil glavo! Najbrže se mu bo zdelo za malo in se bo čutil prizadetega in zahteval, da bi ga moral — bolj »po krščansku« in ne tako »po turšku.«

Kmečko-obdelovalna zadruga v Gornji Branici pa ima dovolj življenske sravnosti in bo nadaljevala svojo pot ter utrjevala kmetijsko zadružništvo, naslanjajoč se pri svojem delu na ljudsko oblast.

Popotnik

JAVNO VPRASANJE UPRAVNIKU POSTOJNSKE PEKARNE TOVARISU KUNEKA ĐURKI

Točkat bo ta ali oni dejal, da bi lahko vprašal omenjenega tovarisa tudi sam osebno in da ne bi bilo treba obešati tega na veliki zvon. Vem, da je tudi drugod tako, zato se mi zdi potrebno, da se poslužim javne tribune — časopisa.

Gre namre za ceno kruhu: žemlje so v Postojni po 7 (sedem) dinarjev, v Ljubljani pa po 4 (štiri) dinarje.

Ne zanima le mene, ampak vse Postojnance, tovaris Djuro, čemu je pri eni žemljici razlika za 3 dinarje.

Zadeva se zdi vsem Postojnčanom čudna, ko pa smo brali pred dnevi o splošni pocenitvi žita in mlevskih izdelkov.

Danes, ko sem vprašal v prodajalni, čemu je tolksna razlika, mi je prodajalka dejala, da naj se obrnem za pojasnilo na »višje sile« in podobno. Odslovil je zadružnike kot drogist s praški: Udeležite se ponovno letosnjega tekmovalja.

Zadružnike ti »preprečljivijo« in duhoviti argumenti dražijo, da je kaj. Nikakor ne morejo najti vzročne zvezze med dano oblubo in naknadno odpovedjo. Ne morejo pa popustiti in ne bodo popustili, za kar mislimo, da so upravičeni. Okrajna zadružna zveza v Sežani stoji glede tega neutralno ob strani. Zadružniki mislimo: Najbrže tovariš Simčič misli, le zakaj ne bi nekaj odščipnil braniškim zadružnikom, ki se postavlja kot kaki kraški farmarji.

Kratko in malo: zaslužena nagra-

Lilija Bogomil

»JURIS« — NA ŽILOGRIZA V OBCINI SMARJE

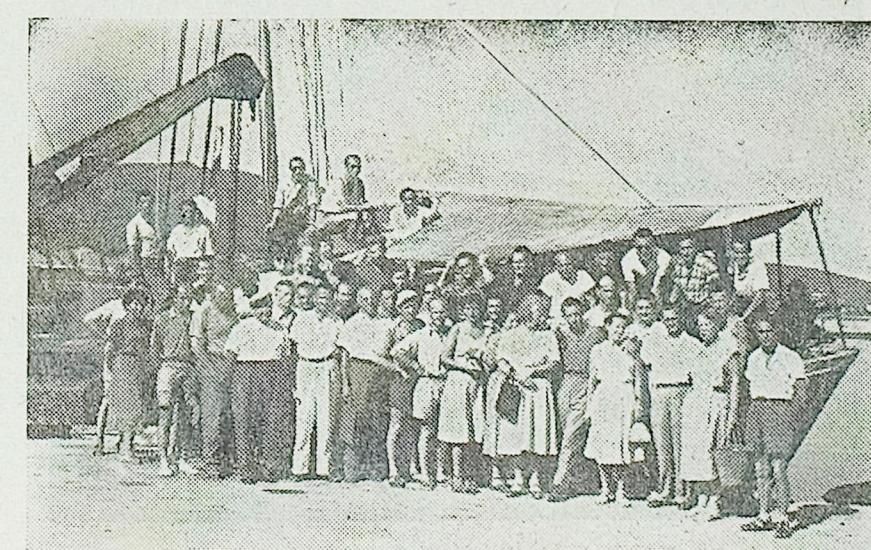
V občini Šmarje so se z vso odločnostjo vrgli na pobiranje in uničevanje velikega škodljivega česnjiv in drugih koščičastih dreves — žilogriza. Pionirji im tudi odrasli ljudje so že zgodaj zjutraj v sadovnjakih in otresejo veje, na katerih se skriva škodljivec. Za primer navajamo pionirja, ki je v enem dnevu nabral 250 hroščev.

Kmetijska zadruga je že prve tri dni lovila izdal za nabranje hroščev 23.000 dinarjev iz sklada za pospeševanje gospodarstva. Vodstvo zadruge je mnenja, da bo zadruga dala na razpolago tudi 100.000 iz tega sklada, če bo potrebno, le da se preči nadaljnje širjenje tega škodljivca.

Z nabiranjem in uničevanjem žilogriza so začeli tudi po drugih vasih, tako v Gažonu, Sergaših, Grinovcu, Pomjanu, Koštaboni in Pučah.

tudi pasivnim gorskim krajem? Prav bi bilo, če bi o tem izrazili svoje mnenje, ker se kmetje zelo zanimajo za to sorto. To je povsem razumljivo, saj vsak išče, kako bi izboljšal življenje. Za kmetovalce je pa prav pridelovanje pšenice posebne važnosti, ker jim ta zagotavlja kruh pri njihovem težkem in napornem vsakdanjem delu.

Cakamo njihovega odgovora!

Udeleženci režiserskega tečaja v Kopru

O NARODNEM HEROJU IVANU SULIČU - CARJU

Objavljamo kratek stavek iz življenja narodnega heroja Ivana Suliča - Carja, ki ga je napisal nas dodelavec na osnovi priповedenja tov. Adam Zora - Kovaca.

Z Ivanom Suličem sva bila všečna. Rojena sva bila v tem kraju, to je v Biljah, kjer sva tudi skupaj preživila svojo mladost. Ko je imel Ivan 15 let, je šel za delom v Gorico, pozneje pa tudi v Trst in druge kraje. Ivan je imel doma samo staro mater, ki je z majhnimi denarnimi sredstvi preživila njegovo brata Rudija. Bil so odvisni od skromnih denarnih sredstev, ki jih je posiljala Ivanu mati iz Aleksandrije, kjer je služila kuhinj kot mnoge druge revne primorske žene. Očeta Ivan sploh ni poznal. Pozneje je izgubil tudi brata, ki ga je leta 1937 ubila granata, ko je na Krasu zbiralo staro zeleno.

Ko nas je leta 1941 zatekel vojna, je Ivan delal v Trstu pri zidarjih, jaz pa doma. Vsako nedeljo je prisel domov k starji materi, ki mu je oprala in zašila perilo. Jeseni leta 1941 je že navezel prve stike z aktivisti Osvobodilne fronte. Bil je prisel mladičev v vasi, ki je začel delati za osvobodilno gibanje. Organiziral je vasko mladinsko organizacijo in je v novembetu istega leta vključil vse tudi menci in šest mladičev na vasi. V kratkem času je naša organizacija narasla na 18 članov.

Septembra 1942 sem dobil poziv, da se moram javiti v italijansko vojsko. Ivanu Suliču sem takoj dejal, da ne bom šel v italijansko, temveč v partizansko vojsko. Odgovoril mi je, da bo isto storil tudi on. Čez nekaj dni se nas je zbral okrog 12 ljudi, ki smo se javili v kraško čelo. To četko je vodil našega heroja Stjepka.

Z Ivanom sva bila v tem četru okrog mesec dni. Že v prvih dneh se je pokazal zelo hrabreg. Udeležil se je vseh prostovoljnih akcij. Stjepka mu je poveril skupino mimerjev, s katerimi je miniral železniške proge, električne naprave in mostove. Ker sem bil kmalu nato premesčen v Vojskočko čelo, sva so iz Vojnika združila šele aprila 1943, ko je šla naša prva večja partizanska enota v Benečijo. Ivan je bil takrat že vodnik. Vendar sva se tudi tu kmalu lobila, ker ga je komandan Kajtimir pozval nazaj, da je šel s svojimi borce na minersko akcijo k Mostu na Soči.

Ko sva se po razpadu Italije zopet srečala, mi je pripovedoval o številnih uspehljih akcijah, ki jih je medtem izvedel na Primorskem in Gorenjskem. V začetku leta 1944, je naša pobudo organiziral sabotajno skupino. Njegova najpomenovnejša akcija v tem času je bila razoroožitev italijanske postojanke v Vrtojbi, ki je štela 40 vojaškov. Vsi smo se čudili, kako je mogel to napraviti. Odgovoril nam je, da je tekel okrog postojanke, streljal in kri-

čal. Italijani so mislili, da so obokljeni, in so se predali.

Meseca maja 1944 me Ivan počkal v svojo sabotažno skupino.

(Nadaljevanje)

Grad, ki je dandanašnji stoji, je v resnicni znamjenju, spominava vredno iz nekdajnih svilovitih časov. V jami leži tako globoko, da bi mu sirche treba ne bilo, ačka bi ne bilo zavojlo mokrotnosti, ki od skalnjav na gradom kaplja. Pot do njega je ozka in strma: čez dva mesta na vrtenih se pride v grad; če se mesta nazaj potegneta, se vzhodno živa duša do grada priti. Boji trčem se kot ta, je bil stari grad. Ena ozka staza pelje do njega. Kakor po gredi se mora visoko in strmo po njiju plezati. Natura sama je to sklavinska zidala, saj malo dela človeških rok je videti v njej. Razdeljena na nature v več predalov, skalnate stene ima in za človeške potrebe je vodnjak v nji, več sečnjev globok, ki nikoli ne vsahnje...«

Temu uvdanu šele sledi povesti, ki jo je avtor mikavno za preprosto ljudstvo razčlenil v vrsto poglavij v naslednjimi naslovih: Prvi grajski gošč, Ta roparski vitez, ki naj bi spadal v vrsto opomembnih naših rojaku, kot to zatrjuje Malavaš, Erazem v ječi in smrti obsojen, Erazem iz ječe rešen, Erazem iz ječe pobegne, Kako Erazem v svoj grad pride in kako tam živi, Erazem v svojem gradu oblegan, Erazem izdan — njegova smrt.

Kako si je naše ljudstvo, spriče velike suše slovenskega izvirnega leposlovia, začelo take duševne hra-

Pod njegovim vodstvom smo izvedli veliko akcijo, da se vseh ne morem niti spomniti. Junija smo grofom iz Tržiča odpeljali 200 pitanih prasi-

(DR. ROMAN SAVNIK:

PREDJAMA PRI POSTOJNI

ne, kaže to, da je Malaviči svojega Erazma ponovno izdal 1861, 1880, 1886 in 1896. Razen tega je sredi 19. stoletja domači slovstvo o Predjami in Erazmu bistveno mnogo pisanjet Peter Hitzinger (1812-1857), ki je prebil zadnjih osem let svojega življenja kot župnik na dekanatu Dunaju kot poslednji svojega rodu. Sodeloval je pri sklepjanju avstrijskih mirovnih pogodb z Napoleonom in bil nadzornik poslanik v Parizu. Ker je dobре poznal slovenske razmere, ga je Napoleon leta 1809, ko je ustavnjavil Ilirijo, koljekanjem obsegneva znanega poklicnika, ki so jo igrali L. 1809 v Ljubljani, a se nji ohranila na reperatoju.

O Erazmu se je torej v dobrih 60 letih nabolj precej slovenskih literatur ter. Ta roparski vitez, ki naj bi spadal v vrsto opomembnih naših rojaku, kot to zatrjuje Malavaš, Erazem v ječi rešen, Erazem iz ječe pobegne, Kako Erazem v svoj grad pride in kako tam živi, Erazem v svojem gradu oblegan, Erazem izdan — njegova smrt.

Kako si je naše ljudstvo, spriče velike suše slovenskega izvirnega leposlovia, začelo take duševne hra-

čev za potrebe naše vojske. Kmalu zatem smo odpeljali iz istega kraja za več deset kamionov razne hranne v blagih, ki smo ga rabili za vojsko. Ivan je te akcije izvedel tako, da se je objekel v nemški uniformi, hodil po Tržiču in Gorici ter pravljal teren.

Novembra 1944 smo odšli v IX. korpus, kjer bi moral zdržati dve sabotažni skupini. Med potjo so nas našli Vitovtih, naši Semposi zajeli Nemci, ko smo spali v hlevu. Goščinjava nas je sicer obvestila o nevarnosti, vendar, ko smo hoteli oditi, so bili Nemci že pred vratimi. Začeli so streljati in dva naša tovariša ubili, v glavo in nogo ranjeno. Ivana smo pa zanj. Spominjam se, da so ga spletli in odpeljali na dvorišče, da bi ga ustrelili. Ko sem vse to gledal iz skrivališča, sem zasialis rafali in misil, da je v zravenom vse končano. Tudi mene so Nemci ujeli naslednje jutro, vendar nismo bili ubiti. Naši Nemci, ki sta ga hoteli ustreliti, sunil s pestmi in zvezl.

26. decembra 1944 je šel Ivan v Gorico, da bi organiziral novo akcijo — zaplombilo bencina. Ob povratku je na cesti med Strandrežem in Gorico srečal nemška policiasta, ki ju je razorabil in odpeljal s seboj. Medtem so mu prisli naproti italijanski kvesturini, ki so ga napadli in težko ranili. Ranjenega so odpeljali v kasarno na mirensko letališče, kjer so ga obesili. Viseti so ga puštili tri dni in zasramovali njegovo telo. Po njegovem tragičnem smrti sem jaz prevzel vodstvo njegovih treh sabotažnih grup.

Podrobnosti o grozni Ivanovi smrti smo izvedeli šele po vojni, ko smo v Gorici ujeli sekretarko komandanča, ki je razorabil in odpeljal s seboj. Medtem so mu prisli naproti italijanski kvesturini, ki so ga napadli in težko ranili. Ranjenega so odpeljali v kasarno na mirensko letališče, kjer so ga obesili. Viseti so ga puštili tri dni in zasramovali njegovo telo. Po njegovem tragičnem smrti sem jaz prevzel vodstvo njegovih treh sabotažnih grup.

Podrobnosti o grozni Ivanovi smrti smo izvedeli šele po vojni, ko smo v Gorici ujeli sekretarko komandanča, ki je razorabil in odpeljal s seboj. Medtem so mu prisli naproti italijanski kvesturini, ki so ga napadli in težko ranili. Ranjenega so odpeljali v kasarno na mirensko letališče, kjer so ga obesili. Viseti so ga puštili tri dni in zasramovali njegovo telo. Po njegovem tragičnem smrti sem jaz prevzel vodstvo njegovih treh sabotažnih grup.

Pod njegovim vodstvom smo izvedli veliko akcijo, da se vseh ne morem niti spomniti. Junija smo grofom iz Tržiča odpeljali 200 pitanih prasi-

OREHEK in Orechovci

Podoba kraja in ljudi — Njihova kulturna prizadevanja v preteklosti

Ko stopamo po beli cesti, ki se vije po Prestranku proti Nanusu, se nam oko in srce razveselita ob pogledu na prijazno vasico Orehek. Na kraški zemlji smo, vendar nas na levu in desni spremljajo cestočni travniki in zelenja polja, v ozadju pa se široj prostori gozdovi. Ob sončnem vremenu je pot se posebno mukavna; prisluhemo petju ptin v cvrčanju murnov ter vdihamo svež, lahko bi rekli planinski zrak, saj smo v višini šest sto metrov. Se celo sonce se na večer teži, ko poslušamo zvoki poslov, ki so se zadržali v ozadju. V drugi pa so bili zapori. Prav tako vidišimo ostanke zaporov tudi v utrniku poleg graščine. Cerkveni zvonik je bil zidan v obrambne name. O tem nam pričajo njegovi debeli zidovi in strelne linje. Vanj se Orechovci zatekali pred Turki. Varno zatočišče pa jim je nudila tudi zgodna jama, ki je menda vodila celo do Hruševje. Cesarski napis na načelu na Valvazorju, ki smo počitali med zidovi, je bil zapisan v latinsku ali nemščino. Načelni zidovi so razdeljeni med člane, zastavite pa smo dobro shranili, da ne pride v roke sovražnikov. Prisiljeni smo prenehati s načelom, toda trdno smo prepricani, da bo naš sovražnik moral izginiti iz naše zemlje in da se bodo zopet vrnili v obrazbene name. O tem nam pričajo njegovi debeli zidovi in strelne linje. Vanj se Orechovci zatekali pred Turki. Varno zatočišče pa jim je nudila tudi zgodna jama, ki je menda vodila celo do Hruševje. Cesarski napis na načelu na Valvazorju, ki smo počitali med zidovi, je bil zapisan v latinsku ali nemščino. Načelni zidovi so razdeljeni med člane, zastavite pa smo dobro shranili, da ne pride v roke sovražnikov. Prisiljeni smo prenehati s načelom, toda trdno smo prepricani, da bo naš sovražnik moral izginiti iz naše zemlje in da se bodo zopet vrnili v obrazbene name. O tem nam pričajo njegovi debeli zidovi in strelne linje. Vanj se Orechovci zatekali pred Turki. Varno zatočišče pa jim je nudila tudi zgodna jama, ki je menda vodila celo do Hruševje. Cesarski napis na načelu na Valvazorju, ki smo počitali med zidovi, je bil zapisan v latinsku ali nemščino. Načelni zidovi so razdeljeni med člane, zastavite pa smo dobro shranili, da ne pride v roke sovražnikov. Prisiljeni smo prenehati s načelom, toda trdno smo prepricani, da bo naš sovražnik moral izginiti iz naše zemlje in da se bodo zopet vrnili v obrazbene name. O tem nam pričajo njegovi debeli zidovi in strelne linje. Vanj se Orechovci zatekali pred Turki. Varno zatočišče pa jim je nudila tudi zgodna jama, ki je menda vodila celo do Hruševje. Cesarski napis na načelu na Valvazorju, ki smo počitali med zidovi, je bil zapisan v latinsku ali nemščino. Načelni zidovi so razdeljeni med člane, zastavite pa smo dobro shranili, da ne pride v roke sovražnikov. Prisiljeni smo prenehati s načelom, toda trdno smo prepricani, da bo naš sovražnik moral izginiti iz naše zemlje in da se bodo zopet vrnili v obrazbene name. O tem nam pričajo njegovi debeli zidovi in strelne linje. Vanj se Orechovci zatekali pred Turki. Varno zatočišče pa jim je nudila tudi zgodna jama, ki je menda vodila celo do Hruševje. Cesarski napis na načelu na Valvazorju, ki smo počitali med zidovi, je bil zapisan v latinsku ali nemščino. Načelni zidovi so razdeljeni med člane, zastavite pa smo dobro shranili, da ne pride v roke sovražnikov. Prisiljeni smo prenehati s načelom, toda trdno smo prepricani, da bo naš sovražnik moral izginiti iz naše zemlje in da se bodo zopet vrnili v obrazbene name. O tem nam pričajo njegovi debeli zidovi in strelne linje. Vanj se Orechovci zatekali pred Turki. Varno zatočišče pa jim je nudila tudi zgodna jama, ki je menda vodila celo do Hruševje. Cesarski napis na načelu na Valvazorju, ki smo počitali med zidovi, je bil zapisan v latinsku ali nemščino. Načelni zidovi so razdeljeni med člane, zastavite pa smo dobro shranili, da ne pride v roke sovražnikov. Prisiljeni smo prenehati s načelom, toda trdno smo prepricani, da bo naš sovražnik moral izginiti iz naše zemlje in da se bodo zopet vrnili v obrazbene name. O tem nam pričajo njegovi debeli zidovi in strelne linje. Vanj se Orechovci zatekali pred Turki. Varno zatočišče pa jim je nudila tudi zgodna jama, ki je menda vodila celo do Hruševje. Cesarski napis na načelu na Valvazorju, ki smo počitali med zidovi, je bil zapisan v latinsku ali nemščino. Načelni zidovi so razdeljeni med člane, zastavite pa smo dobro shranili, da ne pride v roke sovražnikov. Prisiljeni smo prenehati s načelom, toda trdno smo prepricani, da bo naš sovražnik moral izginiti iz naše zemlje in da se bodo zopet vrnili v obrazbene name. O tem nam pričajo njegovi debeli zidovi in strelne linje. Vanj se Orechovci zatekali pred Turki. Varno zatočišče pa jim je nudila tudi zgodna jama, ki je menda vodila celo do Hruševje. Cesarski napis na načelu na Valvazorju, ki smo počitali med zidovi, je bil zapisan v latinsku ali nemščino. Načelni zidovi so razdeljeni med člane, zastavite pa smo dobro shranili, da ne pride v roke sovražnikov. Prisiljeni smo prenehati s načelom, toda trdno smo prepricani, da bo naš sovražnik moral izginiti iz naše zemlje in da se bodo zopet vrnili v obrazbene name. O tem nam pričajo njegovi debeli zidovi in strelne linje. Vanj se Orechovci zatekali pred Turki. Varno zatočišče pa jim je nudila tudi zgodna jama, ki je menda vodila celo do Hruševje. Cesarski napis na načelu na Valvazorju, ki smo počitali med zidovi, je bil zapisan v latinsku ali nemščino. Načelni zidovi so razdeljeni med člane, zastavite pa smo dobro shranili, da ne pride v roke sovražnikov. Prisiljeni smo prenehati s načelom, toda trdno smo prepricani, da bo naš sovražnik moral izginiti iz naše zemlje in da se bodo zopet vrnili v obrazbene name. O tem nam pričajo njegovi debeli zidovi in strelne linje. Vanj se Orechovci zatekali pred Turki. Varno zatočišče pa jim je nudila tudi zgodna jama, ki je menda vodila celo do Hruševje. Cesarski napis na načelu na Valvazorju, ki smo počitali med zidovi, je bil zapisan v latinsku ali nemščino. Načelni zidovi so razdeljeni med člane, zastavite pa smo dobro shranili, da ne pride v roke sovražnikov. Prisiljeni smo prenehati s načelom, toda trdno smo prepricani, da bo naš sovražnik moral izginiti iz naše zemlje in da se bodo zopet vrnili v obrazbene name. O tem nam pričajo njegovi debeli zidovi in strelne linje. Vanj se Orechovci zatekali pred Turki. Varno zatočišče pa jim je nudila tudi zgodna jama, ki je menda vodila celo do Hruševje. Cesarski napis na načelu na Valvazorju, ki smo počitali med zidovi, je bil zapisan v latinsku ali nemščino. Načelni zidovi so razdeljeni med člane, zastavite pa smo dobro shranili, da ne pride v roke sovražnikov. Prisiljeni smo prenehati s načelom, toda trdno smo prepricani, da bo naš sovražnik moral izginiti iz naše zemlje in da se bodo zopet vrnili v obrazbene name. O tem nam pričajo njegovi debeli zidovi in strelne linje. Vanj se Orechovci zatekali pred Turki. Varno zatočišče pa jim je nudila tudi zgodna jama, ki je menda vodila celo do Hruševje. Cesarski napis na načelu na Valvazorju, ki smo počitali med zidovi, je bil zapisan v latinsku ali nemščino. Načelni zidovi so razdeljeni med člane, zastavite pa smo dobro shranili, da ne pride v roke sovražnikov. Prisiljeni smo prenehati s načelom, toda trdno smo prepricani, da bo naš sovražnik moral izginiti iz naše zemlje in da se bodo zopet vrnili v obrazbene name. O tem nam pričajo njegovi debeli zidovi in strelne linje. Vanj se Orechovci zatekali pred Turki. Varno zatočišče pa jim je nudila tudi zgodna jama, ki je menda vodila celo do Hruševje. Cesarski napis na načelu na Valvazorju, ki smo počitali med zidovi, je bil zapisan v latinsku ali nemščino. Načelni zidovi so razdeljeni med člane, zastavite pa smo dobro shranili, da ne pride v roke sovražnikov. Prisiljeni smo prenehati s načelom, toda trdno smo prepricani, da bo naš sovražnik moral izginiti iz naše zemlje in da se bodo zopet vrnili v obrazbene name. O tem nam pričajo njegovi debeli zidovi in strelne linje. Vanj se Orechovci zatekali pred Turki. Varno zatočišče pa jim je nudila tudi zgodna jama, ki je menda vodila celo do Hruševje. Cesarski napis na načelu na Valvazorju, ki smo počitali med zidovi, je bil zapisan v latinsku ali nemščino. Načelni zidovi so razdeljeni med člane, zastavite pa smo dobro shranili, da ne pride v roke sovražnikov. Prisiljeni smo prenehati s načelom, toda trdno smo prepricani, da bo naš sovražnik moral izginiti iz naše zemlje in da se bodo zopet vrnili v obrazbene name. O tem nam pričajo njegovi debeli zidovi in strelne linje. Vanj se Orechovci zatekali pred Turki. Varno zatočišče pa jim je nudila tudi zgodna jama, ki je menda vodila celo do Hruševje. Cesarski napis na načelu na Valvazorju, ki smo počitali med zidovi, je bil zapisan v latinsku ali nemščino. Načelni zidovi so razdeljeni med člane, zastavite pa smo dobro shranili, da ne pride v roke sovražnikov. Prisiljeni smo prenehati s načelom, toda trdno smo prepricani, da bo naš sovražnik moral izginiti iz naše zemlje in da se bodo zopet vrnili v obrazbene name. O tem nam pričajo njegovi debeli zidovi in strelne linje. Vanj se Orechovci zatekali pred Turki. Varno zatočišče pa jim je nudila tudi zgodna jama, ki je menda vodila celo do Hruševje. Cesarski napis na načelu na Valvazorju, ki smo počitali med zidovi, je bil zapisan v latinsku ali nemščino. Načelni zidovi so razdeljeni med člane, zastavite pa smo dobro shranili, da ne pride v roke sovražnikov. Prisiljeni smo prenehati s načelom, toda trdno

Izbrane pesmi

SIMONA GREGORČIČA

(Nadaljevanje in konec)

Ne gre zato, da bi bile naše izdaje kaj posebno novega, mar več morali bi biti bolj elastični, sprejeti bi morali stvari, ki jih, razen v Koblarjevi izdaji, niso bili še v nobeni drugi. V tem pogledu je bila samo Ruplova izdaja nekaj podobnega. Res je, da ljudstvo išče stvari, ki jih že pozna in bi mu izdaja, ki ne bi vsebovala že prav določenih Gregorčičevih pesmi, pomenila skoraj nesmisel. To moramo priznati in upoštevati. Seveda nekaj drugač bi bilo pa, če bi po kodeksu določenim pesmim dali zraven še nekaj takih, ki jih ljudstvo ne pozna. S tem bi samo širili poznavanje pesnika in obzorje ljudi samih, ki bi spoznali marsikaj novega, za kar bi se tudi ogreli in bi potem postalo, če že ne tako priljubljeno in poznano, da bi ponarodelo, vsaj toliko splošno, da bi pesnikova osebnost v predstavi posameznika in skupin dobila ostrejše črte.

Drug problem, ki je vsekakor težji in odgovornejši, je pa pisanje »besed o pesniku«, raznih »uvodov« in »kommentarjev«, obeležek o pisatelju življenju in delu in kar je temu podobnega. S temi stvarmi je tako, »za vse so in za nobenega«. Res, za vse so, ki bi radi o pesniku ali pisatelju čim več zvedeli, in za nobenega, ker se v njih tako malo dobi in, če se kaj dobi, je večkrat tako bledo in suho.

Preteklo je več kot trideset let, od kar je Joža Glonar ugotovil, da imamo Slovence tako malo napisane o Gregorčiču, da nismo tujem, ki bi radi o tem kaj več zvedeli, kaj dati v roke. Takrat je Čeh dr. Dominik Stribrny napisal zelo lepo študijo o Gregorčiču in njegovi pesmi. Dobili smo jo v Glonarjevem prevodu in nam je odkrila marsikaj lepega. Toda mi se nismo zganili. In, kar je Glonar tedaj ugotavljal, lahko danes samo ponovimo. Vemo pa, da bomo to delo dobili kot monografijo izpod pereza Franceta Koblarja.

O razporeditvi pesmi sem že govoril, zdaj bi se ogledal malo še ostalo prirediteljevo delo.

V prvih dveh odstavkih svoje »Besede o pesniku« ugotavlja vlogo in pomen Gregorčičevih poezij v treh dobah: v stari Avstriji, podfašizmom in med osvobodilno borbo ter po osvoboditvi. Sledi mato več ali manj natančen pesnikov življenjepis, ki ga ob odločilnih dobah in ob prelomih označuje s politično oznamko časa. Zaključuje pa z nekaterimi ugotovitvami o Gregorčičevi priljubljenosti. Poudarja pa men občutja, dalje označuje njegov pesnim, ki ga utemeljuje ob primerjavi s Stritarjevim pesnim. Kot tretjo sestavino nam kaže čas, v katerem je pesnik živel. Pravi, da je veden izmed vzrokov Gregorčičeve priljubljenosti tudi njegov domovinska pesem, ki jo potem razlikuje v »mladostno, otožno in plaho«, ki se pa pozneje »povzpone zaradi spremenjenih političnih in socialnih razmer do odločne in borbeni rodoljubive pesmi. Mogočno je podčrtal tudi Gregorčičovo vero »v napredne sile našega ljudstva, ljudstva trpinov in siromakov« ter vero v zmago delavskega razreda. Ob koncu je nakazal tesno zvezo med Gregorčičevim poezijom in ljudskim pesmijo ter od tukaj vsega dejstva, da so njegove pesmi tako ponarodele, da jih je ljudstvo sprejelo za svoje.

V »Opombah« se je omejil na komentiranje le nekaterih pesmi, kakor se mu je pač zdelo potrebno. Tako je napisal daljše ali kraješ opombe 46 pesmim.

Lepo in prav je, da je opombe priredil človek, ki dobro pozna Gregorčičev rojstni kraj, njegovo govorico in navade. Delo je opravil zelo skrbno, vendar mu je ušla še marsikatera malemkost. Včasih so njegove formulacije malo nerodne. Moti nedoslednost uporabe nekaterih verzov (Ohrani Bog te v cveti v tekstu, v opombah: Ohrani bog

v cveti, v kazalu: Ohrani bog te v cveti. Dalje: Dolgo te bog živi). V »Besedik« so napake, ki motijo pravilno razumevanje misli (Str. 140 14. vrsta od zgoraj: pretekli, namesto prekleti, učenja, namesto uničenja (str. 144). Za tiskovne napake ni sicer prireditelj odgovoren, vendar jih moramo vsaj bežno omeniti. So pa dveh vrst: take, ki spreminja obliko stavka ali verza in so zato hujše, in take, ki so manjšega pomena. Med prve bi vsekakor štel naslednje: iz dalje srce omedeva na njo (pravilno: za Pastir, stran 26, verz 3.), zanesel majhnemu le tropu (pravilno: malemu; glej Koblar I, 107, verz 15 od zgoraj. — Oljki, stran 35, verz 11), ko mar ni ji bil mornar? (pravilno: ko mari ni ji bil mornar; Biseri, stran 54, verz 6 — Glej Koblar I, stran 12). S popravilom matri v mar je skrajšal verz za en zlog, kar občutno moti ritem pesmi. Enako se je zgodilo z verzom v pesmi »Kropiti te ne smem«: Ko videl mi kdo (pravilno: Ko videl bi mi kdo (stran 65, 5. verz; prim. Koblar II, 32 stran). V pesmi »Rabeljsko jezero« (stran 130, verz 18) je: od neba lijó se povodni, pravilno: od neba lijó se povodnji (Koblar I, stran 158, verz 6) ter pridevnik v verzu: na grobu zvesti križ stoji (pravilno: na grobu sveti križ stoji; Hajdukova oporoka, stran 135, verz 3. od spodaj; prim. Koblar I, stran 153, verz 7. od spodaj) — Nekatere druge bi bile: ognj (str. 22; Koblar I, 38: ogenj), sonce (str. 59; Koblar I, 191: sonca). Del-

ni partitiv!), razprtlo ni tiskana besedica nas v pesmi »Delavcem« (str. 108), druga pesem tega cikla bi morala nositi numeracijo 9, ne pa 5. Tu pa tam malo šepa interpunkcija. Zanimivo je pa to, da si je prireditelj izbiral verze iz različnih redakcij pesmi (prim. Heautontimorumenos, V krčmi, Ah, pil i jaz sem sladki strup?) Dobro bi bilo, zdaj ko imamo dobro izdajo Gregorčiča v Koblarjevi priredbi, da bi se vsak prireditelj oziral najo. Vsaj en dokaz imam, da se je tudi naš prireditelj, ker citira Koblarja v opombi na str. 145, v drugi (k »Uvodu«) pa daje slutt. Zato sem se tudi jaz tu nanj skliceval, čeprav tudi sam Koblar ni brez napak, ki se jim je Marjan Urbančič dobro izognil (prim. Heautontimorumenos, V krčmi).

Kljub tem drobnim stvarjem, ki jih bo opazilo le bistrejši oko, je izdaja Izbranih pesmi vredna vse poohvale tako za založbo, kot za samega prireditelja. Vsak jo bo rad vzel v roke in tako uredil ponovno besede, ki jih je prireditelj postavil v začetek svoje »Besede o pesniku«. Knjigo priporoča tudi nizka cena (broširan izvod 120 din, vezan v polplatno pa 180 din).

Zunanjopremo je oskrbel akademski slikar Ljubo Brovč. Ilustracija kaže po avtorjevi zamisli del struge, skozi katero se prebjija Soča. V središču je postavljen most čez reko, ki močno spominja na onega pri Kobaridu, čeprav bi potem gore v ozadju ne odgovarjale temu kraju.

Marijan Breclj

Lepa kulturna slavnost v Kubedu

V slikoviti istrski vasi Kubedu se je v nedeljo zbral veliko ljudi iz bližnjih in daljnjih krajev, da skupno z domačini proslavijo pomemben kulturni jubilej — 50-letno ustanovitve pevskega društva »Skala«. Kubecici so za to priložnost lepo okrasili vas. Mislim, da je o upornosti in trdnosti naše kulture, ki je bila že Avstriji in nato Italiji tako napotli in odveč, lepo povedal še živeči član pevskega društva »Skala« tovaris Udočič Ivan:

»Nihče nas ni mogel streti. ne Avstrija France Jožefu in ne Italiji. Še smo tu in lahko zapojemo našo pesem o svobodi.«

Jubilejno slavnost je otvoril domačin tov. Jakomin, nakar je pevski zbor »Skala« zapel pesem: »Po-zdrav.« Nato je spregovoril tovaris Alfonz Grmek, predsednik SZDL okraja Sežana. V svojem govoru je tov. Grmek pouparil zatiranje slovenske besede v Istri in odpor naših ljudi proti takem kratenju kulturnih pravic. Pohlepnost po naši zemlji se še ni polegla. Znova se sli-

šijo glasovi: Pula, Reka, Dalmacija. Naj ne bo med nami nobenega, ki ne bi manifestiral svojega odpora in svoje volje proti takim grabežljivosti. Potrebno je nadaljevati to, kar so začenjeli pred 50 leti še žive priče med vami. Pregovor pravi, da, kdor poje, ni hudoben. Pevsko društvo »Skala« si ob ustanovitvi ni nadelovalo tega imena slučajno. Skala pomeni vso Primorsko, ki je uporno vztrajala, ko so valovi potujevanja bujali ob njo in jo hoteli zdrobiti.

Z izbranim sporedom pesmi so nato nastopili: mešani pevski zbor »Svoboda« iz Divače, mešani pevski zbor »Rdeča zvezda« iz Hrpelje, pevski zbor iz Ospa in ponovno domači pevski zbor »Skala«. Med odmorji je igrala godba iz Ospa.

Nekaj besed sta spregovorila tudi najstarejša člana pevskega društva »Skala« tov. Ivan Udočič in Evgjen Vidali. Oba sta prejela v dar lepe šopke rož.

Slavnost so zaključili s prosto zavavo.

Množica ljudi na proslavi 50-letnice ustanovitve pevskega društva »Skala« v Kubedu

Igralska skupina IX. korpusa

bo obiskala vse primorske partizanske kraje

Prijavljena igralska skupina IX. korpusa, ki je med narodnoosvobodilno borbo neštetokrat razveseljevala naše borce na položajih in ljudstvo v zaledju, bo od 16. avgusta do 6. septembra organizirala vrsto letičnih mitingov in celovečernih nastopov po vseh pomembnejših partizanskih krajih Primorske. Na programu bo bilo partizanske pesmi, recitacije, skeči, saljive točke itd. Skupina bo imela 24 članov.

Svoje prve nastope bodo imeli na sektorju Škofja Loka — Cerkno, kjer bodo 16. avgusta letični mitingi v Zeleznih (ob 11. uri), v Zireh (ob 16. uri), v Sovodnja (ob 17. uri) in v Planini (ob 18. uri). Istega dne bodo priredili v Cerknem celovečerni miting z začetkom ob 21. uri.

Iz Cerknega bo skupina odpotovala na sektor Spodnje Idrije, kjer bo 17. avgusta letični mitingi v Novakih (ob 15. uri), v Zakrižu (ob 18. uri) in v Spodnji Idriji (ob 19.30 uri). Istega dne bo tudi celovečerni miting v Marezigah ob 17. uri teh celovečerni program v Smarjah ob 20. uri.

2. septembra bodo na sporednu letični mitingi v Lokvah (ob 11. uri), Štorjah (ob 15. uri) in Senožečah (ob 17. uri). Celovečerni miting bo tega dne na sporednu v Sežani z začetkom ob 21. uri. Skupina se bo tudi ves naslednji dan in zadrževala na Krasu in priredila letični miting v Krizu, Dobravlju, Auberju, Tomaju, Dutovljah, Skopem, Kopriji in Štanju (začetek ob 10., 11.30, 12., 13., 15., 16. in 17. uri). Istega dne bo celovečerni miting v Idriji z začetkom ob 21. uri.

Naslednjega dne bo skupina organizirala letični miting v Črnom vruhu z začetkom ob 11. uri, nato pa se tri letični mitinge na Colu, Predmeji in na Vojskem (začetek ob 13., 15. in 18. uri). Ta dan bo celovečerni miting v Gornji Tribuši z začetkom ob 21. uri.

19. avgusta so na sporednu letični mitingi v Trnovem (ob 11. uri), v Nemcih (ob 15. uri) in na Lokvah (ob 17. uri) ter celovečerni miting v Čepovanu z začetkom ob 21. uri. Iz Čepovana bo skupina odpotovala na Lokovec, kjer bo 20. avgusta priredila letični miting ob 10. uri. Istega dne bodo letični mitingi tudi v Ponikah (ob 13. uri), v Idriji ob Bači (ob 15. uri) in v Mostu ob 16. uri ter celovečerni miting v Tolminu z začetkom ob 21. uri.

21. avgusta bo skupina obiskala Kobarški kot. Ob 10. uri bo na sporednu letični miting na Volarjih, ob 12. uri v Krnu in ob 17. uri v Idriškem. Celovečerni miting pa bo tega dne v Kobaridu z začetkom ob 21. uri. Naslednjega dne bodo obšli bovški kot. Letični mitingi bodo na sporednu v Borjani (ob 10. uri), v Kredu (ob 11. uri), v Trnovem (ob 14. uri), v Špenici (ob 16. uri) in v Zagaj (ob 18. uri), celovečerni pa v Bovcu z začetkom ob 21. uri.

Iz Bovcu bodo člani igralske skupine odpotovali v Češočo, kjer bo 23. avgusta ob 10. uri na sporednu letični miting. Z istim programom bodo nastopili tega dne tudi v Logu (ob 12. uri) in v Soči (ob 16. uri). Celovečerni miting pa bo tega dne na sporednu v Trenti ob 20. uri.

V Trenti je predviden za skupino krajši počitek, 25. avgusta pa bodo odpotovali v Volčje, kjer bo ob 11. uri letični miting. Istega dne bodo letični mitingi tudi v Ciginju (ob 12. uri), Kanalu (ob 15. uri) in Plaveh (ob 17. uri), celovečerni pa v Kojskem ob 21. uri.

26. avgusta bo skupina odpotovala iz Kojskega v Smartno, kjer bo priredila letični miting ob 9.30. Istega dne sta predvideni letični mitingi tudi v Višnjeviku (ob 11. uri) in na Dobrovem (ob 17. uri) ter celovečerni miting v Solkanu ob 21. uri. Naslednjega dne bo skupina organizirala na sektorju Solkan — Ajdovščina šest letičnih mitingov in sicer v Šempasu ob 10. uru, v Crničah ob 11. uru, v Batujah ob 12. uru, v Selu ob 14. uru, v Gojačevem ob 15. uru in v Vrtovinu ob 16. uru. Celovečerni miting pa bo tega dne v Ajdovščini ob 21. uru.

Igralska skupina IX. korpusa se bo nato napotila na vipavski sektor, kjer bo imela 28. avgusta letični miting v Lokavcu, Slokarjih, Sv. Križu, Šmarjah, Spodnji Branici in Gočah (začetek ob 10., 11., 14., 15., 16. in 17. uri). Celovečerni miting bo tega dne v Vipavi z začetkom ob 21. uru. Naslednjega dne bo skupina organizirala letični miting v Podragi (ob 11. uri), v Šent Vidu (ob 14. uri), na Razdrtem (ob 16. uri) in v Hruševju (ob 17. uri). Celovečerni miting bo istega dne na sporednu v Postojni z začetkom ob 21.

Zalostno je to dejstvo, ker gre za tako kulturno ostalino. Se žalostneje pa je, če pomislimo, da je A. G. Matoš pisal v največji revščini, tako da je od gladu naravnost umiral, danes pa se na njegov račun dogajajo take stvari. Tedaj se ni nikoli spomnil, da bi mu pomagal; seveda graditi je lahko! Nekdo je napisal: ali bi se ne dalo preprečiti tako sramotno prerekanje okoli Matoševe književne ostaline? Saj je ta izključno narodna imovina in morali bi jo za tako proglašati.

(Po »Vjesniku«)

RADIO JUGOSLOVANSKE CONE TRSTA

bo imel prihodnji teden na sporednu naslednje oddaje, ki so posvečene proslavi na Okroglici:

Ponedeljek 17. avgusta ob 14.30: Primorska v plamenih.

Sreda 19. avgusta ob 14.30: Partizanski dnevnik.

Cetrtek, 20 avgusta ob 14.30: S prekomarskimi brigadami v domovino.

Petak, 21. avgusta ob 14.30: Obzornik: Kako so nastale in delale partizanske bolnice.

O MATOŠEVİ ZAPUŞÇİNİ

Pred okrožnim sodiščem za mesto Zagreb se je vršila razprava o književni zapuščini znanega hrvaškega pisatelja in kritika A. G. Matoša. Tožba so začeli Matoševa sestra Danica Strzeszewska — Matoš in dve hčerki pokojnega Matoševoga brata Leona proti drugemu Matoševemu bratu Miljanu, ki sedaj razpolaga z ostalino. Gre za originalne rokopise, 15 beležnic, 2 notesa, pisma, knjige, članke in prevode njegovih del na tujje jezike. Vse to je Milan Matoš prodal Jugoslavenski akademiji v Zagreb za približno 810.000 din, od katerih je že dvignil 150.000 din.

Zalostno je to dejstvo, ker gre za tako kulturno ostalino. Se žalostneje pa je, če pomislimo, da je A. G. Matoš pisal v največji revščini, tako da je od gladu naravnost umiral, danes pa se na njegov račun dogajajo take stvari. Tedaj se ni nikoli spomnil, da bi mu pomagal; seveda graditi je lahko! Nekdo je napisal: ali bi se ne dalo preprečiti tako sramotno prerekanje okoli Matoševe književne ostaline? Saj je ta izključno narodna imovina in morali bi jo za tako proglašati.

(Po »Vjesniku«)

Bakterije nam bodo pomagale pri pridobivanju petroleja

Da zadostijo stalno naraščajočemu povpraševanju po petroleju, vrtajo ljudje v zemljo do preko 5000 metrov globoke luknje in iščejo nove vrele. Najvažnejše odkritje na tem področju pa bo morda tisto, ki so ga naredili v nekem laboratoriju v preprostem četrtilskem vrču. S tem odkritjem bodo morda podvojili pridobivanje petroleja iz do sedaj znanih virov. Kar se je dogodilo v tem vrču, je ključ do postopka, po katerem bodo morda spravili iz zemeljskih globin nove milijarde sodov petroleja, kar mnogim znanstvenikom doslej ni uspelo, kljub nujnemu nenehnemu trudu.

Ko navrtajo nov vrelec, je tok petroleja sprva močan, polagona za upada in končno popolnoma usahne. V domnevni, da v takih vreleih ni več niti petroleja, so jih prvi iskalci opustili in iskali novih ter se niso zavedali, da je količina petroleja, ki je še ostala v vreleih, večja od tiste, ki so jo pridobili. Bilo je prav tako, kot da bi bili prehodili s plinom napoljeni balon. Plin, ki je prihajal na površje zemlje, je prinašal s seboj del petroleja, še več pa ga je puščal za seboj uklenjenega med podzemskimi skalami. Nekaj so ga pozneje dvignili s črpalkami, ko so pa vrelezi znova usahnili, so bili iskalci prepričani, da so podzemski nahajališča dejansko popolnoma izčrpana.

Vendar pa so nekatera srečna naključja dokazala, da so se motili. V državi Pennsylvaniji so nek vrelec začasno zaprlji, ker so morali čakati, da doseglo naprave, ki so jih potrebovali. Kmalu nato so ugotovili, da je postal tok petroleja iz sosednih vrelecev jačji. Ta pojav je pri nekem mladem delavcu vzbudil misel, da bi lahko povečali tok petroleja, če bi podzemski plin, ki si je skozi luknje utrl pot na prost, nadomestili z novim. Ta postopek se ni obnesel samo pri živilih vreleih, ampak tudi že pri opuščenih in kjer niso imeli plina, so uporabljali zrak, pozneje pa vodo.

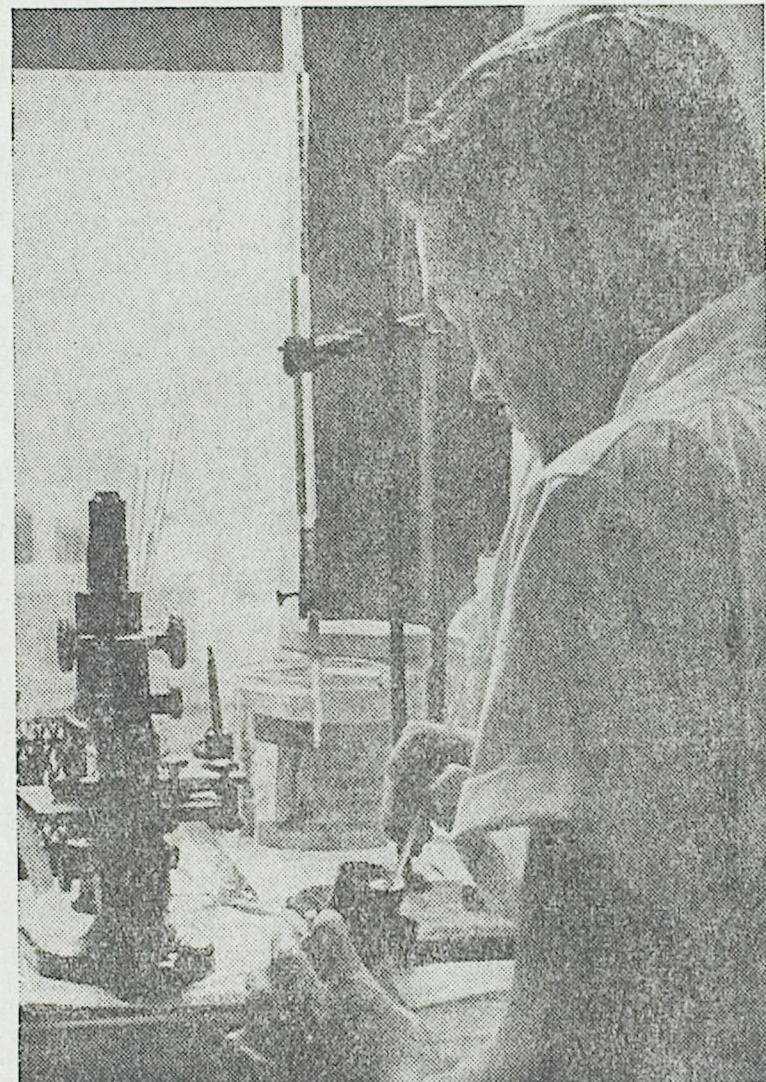
Milijarde sodov petroleja, ki so še vedno tesno uklenjene v zakopanih plasteh peska in apnenastih skal, postajajo bistveno važne v današnjem svetu, ki potrebuje iz dneva v dan več te dragocene surovine. Potem so spoznali, da je pravzaprav čudno, da nam je sprito dejstva, da je petrolej tako važen za naš način življenja, tako malo znanega o njegovem nastanku. Večina znanstvenikov se strinja, da je nastal iz organskih snovi, to je iz rastlinskih in živalskih ostankov.

Pri svojih poskusih je dr. Zobell prepolil nekaj morskega peska s petrolejem, mu dodal nekaj bakterij in ga potem z bakterijami vred po-

topil v raztopino mineralnih soli. Čez nekaj dni je bila gladina raztopine pokrita s tanko plastjo petroleja. Bakterije so izločile iz morskega peska ves petrolej. Dr. Zobell je potem pisal v Pensylvanijo, naj mu pošlje nekaj primerkov s petrolejem prepojenih kamnov iz tamkajšnjih opuščenih petrolejskih vrelcev. Nekaj teh kamnov je potopil v raztopino, kateri je dodal bakterije, druge pa, ki jih je dal v enako raztopino, samo da ji ni dodal bakterij, je postavil v hladilnik, katerega notranja temperatura je bila globoko pod nišlo, kar je izključevalo možnost razvoja kakih bakterij.

Bakterije, katerih število se kot znano v eni ali dveh urah lahko podvoji, so se hitro razmnoževale in so čez nekaj dni izločile iz kamnov petroleja, medtem ko se kamni, ki jih je bil dr. Zobell postavil v hla-

dilnik, niso prav nič izpremenili. Nadaljnje preučevanje ni prikazalo samo, kaj se je bilo zgodilo, ampak tudi, da različne vrste bakterij ne vršijo enake dela in da je njihovo opravilo odvisno od vrste kamnov, ki vsebujejo petrolej. Bakterije, ki uspevajo na trdih površinah, dobesedno izsrkajo petrolej iz zrn porognega pečenjaka. Druge, ki pridejo v dotik s petrolejem prepojenim pečenjem, izločajo neko kislino, ki razkroji apnence in tako se ves petrolej sprosti. Tretje vrste bakterij pa bi lahko primerjali miniaturnim čistilnicam, ker se lotijo petroleja samega, ga naredi lažjega in bolj tekočega. Predem bodo mogli dane možnosti izpremeniti v stvarnost, morajo dokazati, da je pridobivanje petroleja z bakterijami celo.

Moderno opremljen znanstveni lab oratorij

IZ ITALIJE IN AFRIKE

V DOMOVINO

Spomini prekomorskih brigad

I

Za veliko proslavo Primorske, ki bo 5. in 6. septembra na Okroglici pri Vogrskem bomo spet sestavili naše prekomorske brigade. Po tolikih letih se bodo spet srečali borce, ki so leta 1943, 1944 in 1945 sestavili v južni Italiji in v Afriki vojaške enote, ki so odplute čez Jadran v Dalmacijo, sodelovali pri osvoboditvi dalmatinskih otokov in se po težkih borbah prebolele do svoje ožje domovine. Poleg prekomorskih brigad so nastale v tujini tudi druge specializirane enote, pretežno iz primorskih fantov. Zato ni primernejšega kraja in priložnosti za zbor teh brigad in drugih enot, kot prav na Okroglici.

Poti, po katerih so prišli naši fantje v prekomorske enote, so bile različne, kot so bile različne njihove usode med vojno. Eni so sli skozi koncentracijska taborišča in internacije, drugi skozi specialne bataljone, ki so bili posejani zlasti po južni Italiji, tretji naravnost iz edinice redne vojske, ki je razpadala po kapitulaciji Italije, četrti so si prišli partizansko zvezdo na čepice v zavezniških taboriščih za vojne ujetnike v Afriki. Teda vse, ne glede na njihovo usodo, je vodila samo ena želja: da bi se čimprej vključili v osvobodilno borbo, ki je plamela na domačih tleh onkraj Jadranskega morja. Vesti, ki so prihajale iz Jugoslavije, so predire zaveso laži, s katero je skušala emigrantska jugoslovanska vlada prekriti resnico o Jugoslaviji.

Se več. Ko so primorski fantje uhajali iz italijanskih vojašnic in se organizirali v taboriščih vojnih ujetnikov, so daleč od domovine izglasovali svoj plebiscit za priključitev Primorske Jugoslaviji. V drugih okolišinah se je po septembru mesecu 1943. leta dogajalo v južni Italiji in Afriki med primorskimi fanti prav isto, kar se je dogajalo ob istem času na domačih tleh. Splošen ljudski upor je zajel daleč od domovine tudi tiste, ki niso mogli sodelovati v prvih osvobodilnih bojih. Takratna Badoglieva vlada je z zaskrbljenostjo opazovala to množično opredeljevanje njenih bivših državljanov za Titovo vojsko. Ni pa imela moči, da bi ga ustavila. Edino, kar je lahko storila, je bilo to, da je zavezniškim oblastem prikazala ta pokret kot dezertersko. Usoda tisočev primorskih fantov, ki so na Sardiniji nestrpno čakali, oblečeni v raztrgane vojaške capce, da uslušijo njihove zahteve, priča, da so nekateri krogi zavezniške komande podpirali italijansko stališče. Ako se plaz utrga, ga ne zaustavi nobena sila. Tako je bilo tudi z našimi fanti v Italiji in v Afriki.

»Po kapitulaciji Italije smo sestavili v hribih sredi Kalabrije skupino, ki je sklenila, da najde čim prej pot v domovino.« Tako nam piše partizan, ki se je leta 1943 takoj po zlomu Italije pridružil prekomorskim brigadам. »Med nami so bili civilni interniranci iz taborišč v Kalabriji, največ pa je bilo bivših vojakov italijanske armade, ki so nas poslali, namesto v internacijo, v specialne bataljone. Da bi šli skozi fronto in se prebili do naših krajev, je bilo skoraj nemogoče. Le redki so poskusili srečo in nekaj sem jih pozneje srečal v partizanah ali po osvoboditvi v domovini. Angleška 8. armada je po dolinskih cestah hitela na pomoč ameriški 5. armadi, ki so jo Nemci blokirali pri Amalfiju. Fronta se je ustavila nekje pri Napoliju in je z Apeninimi razdelila Italijo v dvoje.

Kako bi prišli v domovino? Slutili smo, da se pri nas, v Brdih, na Goriškem in Tržaškem dogajajo usodne stvari. Dolžnost nas je klicala v domovino.

Ne spominjam se, kako smo sredi kalabrijskih hribov dobili vest, da se pri Bariju zbirajo naši ljudje. Kmalu smo bili tam. Potovali smo deloma peš, deloma pa smo si znali

ZANIMIVOSTI iz znanosti in tehnike

Nedavno so ameriški javnosti prikazali prvo reakcijsko vodno letalo sveta, ki plava in vzleti na »vodnih smučeh«, ki jih je mogoče potegniti nazaj. Letalo »Sea Deart«, ki bo verjetno doseglo nadzvočno hitrost, so izdelali za ameriško vojno letalstvo.

xxx

Lastnik garaže ob cesti iz Stradforda St. Mary v Londonu je skonstruiral »želegnega človeka«, ki ima v svoji notranjosti posebno radiosprejemno postajo. Ko ta sprejme zvok kakega vozila, se v njem sproži v pogon druga aparatura tako, da pripravi robota v gibanje. Horatio, tako je namreč robotu ime, pride k vozaču in ga z dvignjeno roko pozdravi. Lastnik Robinson namernava v robota vgraditi še eno aparatu, ki bo omogočila, da bo robot tudi opominjal vozače na previdnost z glasom, ki bo prihajal iz njega.

xxx

Izdelali so nov lahek dihalni aparat, ki je namenjen predvsem žrtvam otroške paralize. Ta aparat bo morda odigral važno vlogo pri

letalskih prevozih paralitičnih otrok. Izdelan je iz aluminijeve zlitine in plastičnega materiala in tehta samo 150 funtov (približno 80 kg), medtem ko so tehtala želesna pljuča, ki so jih uporabljali doslej, celih 1800 funtov (nad 900 kg).

xxx

Neka britanska tovarna je izdelala nov opaž iz poroznega gumija, s katerim postanejo stare preproge prav tako mehke kot najdražje nove. Opaž imenovan »Duralay« sestoji iz plasti poroznega gumija, prilepljene na platno, vendar tako, da ga lahko režemo s škarjami. Opaž »Duralay« namestimo pod preprogo tako, se gumijasta površina dotika poda. Nato prosto položimo na opaž preprogo, ne da bi jo moral pritrdit z žeblički ali kako drugače. Kadar gremo čez preprogo s sesalem za prah, vskrkava opaž, ker je gumi posročen, prah neposredno s tal.

Tovarna, ki je izdelala »Duralay«, trdi, da šeiti vijen opaž preproge pred vlogo in molji ter da zadusi vsak trušč. Ker je opaž elastičen, se tudi po daljši uporabi ne sliči ter je trpežnejši od klobučvine.

PILOTI, Cometov'

Značilen pilot »Comet«, ki je dolej najpopolnejše reakcijsko potniško letalo, je bivši poveljnik letalske jate bombniškega poveljstva RAF-a, stotnik Roy Lillichap, ki ima za seboj že 7000 ur letenja z različnimi vrstami letal, od katerih najraje pilotira »Comete«. »Cudovito je voditi to letalo, je izjavil, »pač pa leti s tako hitrostjo, da si pilot niti za trenutek ne more oddahniti. Ves čas od vzleta pa do pristanka mora vsa posadka zelo paziti in človek nima časa, da bi odšel v potniško kabino in spregovoril nekaj besed s potniku, kot je navada na ostalih letalih.«

Piloti reakcijskih letal morajo imeti jasne duševne sposobnosti, kajti to letalo je popoln stroj, ki ga morajo zelo skrbno upravljati. Izredna spretnost pri pilotiranju pa ni potrebna zaradi zamotanosti letala, kajti letalo je v bistvu enostavno in ga je lahko upravljati, pač pa zaradi zamotanosti operativnih metod, ki zahtevajo zelo ostrenega razuma.

Stotnik Lillichap meni, da je prva dolžnost do samega sebe in do družbe, pri kateri je v službi, a predvsem do potnikov, da je sposoben. Ceprav je stotnik Lillichap kadilec in tudi ne odkloni kozarčka vina, vendar med poletom nikdar ne kadi, zadnjih osem ur pred poletom pa tudi ne vživa alkoholnih pijač. Izjavil je tudi, da se pred po-

letom skuša čim bolj razvedriti, če hoče biti kos vsem naporom med poletom.

Za vsak polet se mora vsa posadka skrbno pripraviti. Posadka pride na londonsko letališče že dan pred poletom, da prouči zadnja operativna navodila in opozorila. Na dan poleta odide posadka na letališče že dve uri in pol pred odletom. Najprej gredo v prometno pisarno letalske družbe, kjer dvignejo svojo opremo. Rediotelegrafist in mechanik stopita takoj v letalo, oba piloti pa gresta na meteorološki urad, kjer dobita zadnje vremenske podatke, da napravita načrt za polet. Tu določita višino, v kateri bo letelo, in količino goriva, ki ga bodo vzel s seboj.

Ko imajo vsi zbrane vse podatke in so točno seznanjeni z poletom, se napotijo v letalo, tako, da so vsak na svojem mestu že pol ure pred startom.

Ob znaku se letalo dvigne in prične s poletom, ki pomeni za posadko nove izkušnje, za potnike pa novo doživetje.

Reakcijsko letalo »Comet« je opremljeno s štirimi reakcijskimi motorji znamke »Rolls Royce — Avon«, leti pa s hitrostjo okrog 800 km na uro. Kmalu pa bodo izdelali letalo, ki bo lahko v 24 urah načrivalo dva poleta na progi London — New York, tja in nazaj.

preskrbeti prostor v vojaških transportih.

Taborišče, ki so ga pri Bariju organizirali Zavezniki, je bilo pravcati Babilon. Vse, kar so Italijani pregnali kot tujce v južno Italijo, se je zbralo v neštetičnih barakah tega velikega taborišča. V tem Babilonu smo našli že organizirano skupino internirancev z otokov Tremi in drugih italijanskih koncentracijskih taborišč. V barakah, ki so bile natrpane do zadnjega kotička, smo imeli prve sestanke, na katerih smo se organizirali čisto po vojaško. Od Zaveznikov smo zahtevali, naj nam dajo orožje in omogočijo odhod v domovino čez morje. S komandantom taborišča smo imeli velike težave. Tudi četniki in drugi agenti so imeli pri tem svoje intrige. Zavezniki so takrat mislili, da se bomo dali zapeljati od propagande emigrantske jugoslovanske vlade, ali da se bomo vsaj zadovoljili s porcijskimi konservami in z udobnim čakanjem na konec vojne. Niso pričakovani, da bomo zahtevali takoj puške in si prisili na kape rdečo zvezdo, simbol borbe, o kateri so imeli oni takrat še samo medle in napačne pojme.

Naša uporna volja pa je vendarle zmagala. Tudi zunašnje okoliščine na frontah so pripomogle, da smo končno dosegli to, kar smo zahtevali. Dobili smo opremo, čeprav so nam dali stare puške, vendar smo jih prijeli z drhtedimi rokami. Po kratkih vajah v taborišču Gravina nad Barijem, smo končno dopluli na dalmatinske otoke. Tu se je začela moja pot prvega partizana, težka, kravata, a ponosna in zmagovita. Ne morem opisati, kako mi je bilo pri srcu, ko sem po dolgih letih odsotnosti zopet zagledal domači kraj, iz katerega sem odšel kot ujetnik, a sem se vrnil kot partizan. Bilo je še lepše kot takrat, ko sem na začetku zime 1943. leta prvič zagledal s krova medle obrise prvega dalmatinskega otoka, domače zemlje.

Prvi dve prekomorski brigadi sta bili sestavljeni že v Italiji novembra 1943. leta. V njih je bilo 2500 borcov, pretežno internirancev iz Slovenije, Dalmacije in Črne gore. Med borci pa je bilo tudi mnogo primorskih Slovencev in Istranov, ki so takoj po kapitulaciji Italije, oziroma že po padcu fašizma, zapustili italijanske vojaške edinice in se pridružili Titovi vojski, ki se je zbirala na tujih tleh. Naj-

PRAVLJICA O LISICI

Bil je vroč dan. Tudi lisici je bilo zelo vroče, zato se je šla kopat v morje. Nenadoma jo voda spodnese in skor bi bila utonila. Začela je mahati in skakati, a voda je bila vedno globlja. Rešila se je končno na neki otoček. Ribe, ki so tam mimo plavale, so jo izprševalo, kaj dela. Lisica jim odgovori: »Rada bi vas prestela, a vas tukaj ni vseh, zato čakam, da pridejo še drugek.«

Nato se je zbralno mnogo rib, velikih in malih. Lisica jim zopet reče: »Postavite se v vrsto proti obali, jaz pa bom hodila po vaših hrbtih in vas tako prestelak.« Ribe so segale

zato si je dela košček ledu, ki ga ji je prinesel nek ptič. S tem očesom se je vsa zadovoljna odpravila dalje z gozd. Lisica je bila videti, kot da se joče, ker se ji je led topil.

Tako hodi nekaj časa po gozdu, kar zagleda volka in medveda, ki sta ravno ujela ranjenega zajca. Lisica ju hitro poprosi zanj. Ceprav sta bila tudi onadva zelo lačna, vendar sta ji ga rade volje dala, ker sta mislili, da joče od lakote. Lisici je zajca hitro pojedla in šla dalje, volk in medved pa, ki sta bila bedaka, sta od lakote poginila.

Spisala SELES BREDA

BELA VRTNICA IN LJUBO

V temnem gozdu ob reki Indigarski se dviga na dalnjem vzhodu visok grad. Že sto let živi v njem zakletka deklica. Roža, tako je deklici ime, je hčerka velikana Hamera, ki je bil vedno po svetu. Na svojo malo Rožico je pozabil, ona pa je rastla in postala lepa deklica.

Nekega dne se je velikan vrnil v svoj zapuščeni grad. A glej čudo! V gradu je spalo dekle. Velikan je ni spoznal, zato jo je začaral v vrtnico. Tu se sedaj pričenja zgodba o beli vrtnici in Ljubu.

V gozdu blizu gradu je živila čaravnica Maloma s svojim sinom Ljubom. Ljubo je že mnogo čul o beli vrtnici blizu gradu. Nekega dne se je skrival priplazil do gradu. Na vrtu je opazil lepo belo vrtnico. Z veseljem je posegel po nji. Toda, joj! Vrtnica se je izpremenila v lepo deklico—Rožo. Hrabri Ljubo se je ni prestrašil. Deklica je stopila k njemu in mu dejala: »Hvala ti, mladenič, rešil si me ukletost. Povedala mu je tudi, kako je nanjo oče pozabil in jo uklel. Med pripovedovanjem so se ji v sinjih očeh zablesteli solze. Čaravnčinemu sinu se je Roža zasmilila. Vzel jo je s seboj k materi. Čaravnica jo je rada sprejela. Od tedaj naprej so živeli skupaj. Mlada Roža se je prav dobro počutila v novem domu. Vzljubila je Malano in Ljuba.

Ko je potekla tretja pomlad in ko je ptičica tretjič prialjet z juga, so v majhni beli hišici sredi gozda praznovali poroko Ljuba z Rožo. Velikan, Rožin oče, hodi se danes po svetu in išče pozabljenio hčerkko.

Napisala HERFART BRANKA

prav do obale, tako da je lisica privlačila po ribah prav na suho. Tam se je vsečila na pesek in si snela oko, repk pa je obesila na grm, da se ji posuši. Kasneje se je sama sprejavala po obali. Vse to je opazoval orel. Zletel je na grm in pojedel coko. Lisica se je kmalu vrnila k grmu in videla, da ni več očesa. Vsa potrta je vzela rep in šla dalje. Na vse strani se je ozirala, kjer bi dobila drugo oko. Tedaj pa zagleda maline. Odtrže eno in si jo nadene namesto očesa, ki ga jije bil orel pojedel. To oko pa ni bilo pravo,

KOTIČKARJI, POZOR!

Kot vsi gotovo veste, bo 5. in 6. septembra na Okroglici pri Novi Gorici proslava desetletnico ustanovitve primorskih brigad. Na to veliko slavnost se vsi Primorci že dolgo pripravljamo. Stari borce pišejo spomine, kako je bilo v teh brigadah, opisujejo bitke in vse, kar se je v partizanskih dogajajih. Zato se stric Miha obrača na vas in vas poziva, da mu do tega časa pošljete tudi vi svoje spomine. Majhni ste še bili, a morda se le spominjate kakega taka dogodka, ko ste morda prvič videli partizane, ko so zahajali v vaše domove, morda ste celo doživeli kako bitko ali kaj podobnega. Vse to lepo opišite in mi pošljite. Nič ne bom pravil, a vedit, da bom najboljši stvari lepo nagradil. Zaenkrat sem si že umislil tri nagrade, ki jih bom pa gotovo pomnožil, če bom videl, da se boste dobro odzvali. Se to: pošljite mi to kar sproti, ne čakajte zadnjih dni, ker bom prispevke objavljale ves mesec na naši strani.

Napisala INTIHAR MARIJA
IV. razred — Sv. Trojica

več primorskih fantov je prišlo iz »specialnih bataljonov«, ki so bili posejani po Kalabriji, Siciliji in drugih italijanskih južnih pokrajinal. Prvi dve brigadi sta se udeležili desantov na dalmatinske otroke, zlasti na Korčulo, ki so bili v nemških rokah. Ceprav borce teh dveh brigad niso imeli dovolj vojaških izkušenj, saj so bili v večini bivši interniranci, katerih vežbanje v Gravini je trajalo komaj nekaj tednov, so se junaško borili in so pozneje v sestavu Prve proleterske in Šeste liške divizije sodelovali v številnih operacijah za osvoboditev domovine.

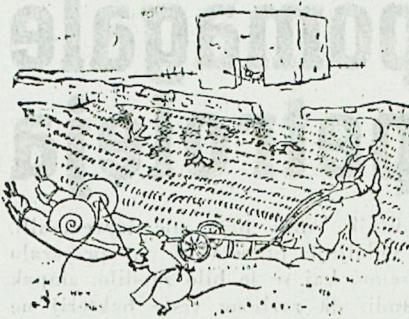
Tretjo prekomorsko brigado so sestavili v začetku 1944. leta in 5. marca vključili v 26. dalmatinsko divizijo. V njej je bilo največ primorskih fantov, ki so proti prepovedi Badoglievih vojaških oblasti in tudi proti volji Zavezniških zapuščali italijanske enote in se, večkrat z orožjem, pridružili našim skupinam v Italiji. Tretja prekomorska brigada se je v borbah odlikovala, dobila je naslov udarne brigade. S tretjo prekomorsko brigado pa naša vojska ni dobila samo novo, moderno oboroženo edinico, temveč je njeni ustanovitev pomenila politično zmago nove Jugoslavije, ki je dokazala pred vsem svetom, da hoče biti Primorska samo jugoslovanska. Tretja prekomorska brigada je dala Titovim odposlancem v Bariju, Napoliju in v Afriki legitimacijo, da so zahtevali od Zavezniških, naj omogočijo vsem slovenskim fantom, ki so se že nahajali po zavezniških taborskih in italijanskih vojašnicah, da se vključijo v narodnoosvobodilno vojsko Jugoslavije. Odposlanci Vrhovnega štaba so takrat obiskali naše fante na Sardiniji in v Tuniziji. V teh krajih so bile velike skupine primorskih Slovencev in Istranov, ki se niso pustile privabiti od agentov tako imenovane kraljevske vojske v inozemstvu, temveč so zahtevale od Zavezniških, naj jih čim prej vključijo v prekomorske brigade. V Severni Afriki so se cele enote uprle kraljevinom in prišle na kape rdeče zvezde. Med temi skupinami so nastali dobro organizirani pevski zbori, ki so začeli peti (od kod so jih dobili!) partizanske pesmi.

Med temi je bil v Afriki posebno znan pevski zbor, ki si je nadel ime našega kraškega pesnika Srečka Kosovela. Ta zbor so v Italiji izpopolnili in je pod vodstvom Rada Simoničija izvršil veliko propagandno nalogo v domovini in tudi v inozemstvu.

Poleti 1944. leta so sestavili četrto prekomorsko brigado, ki pa ni šla takoj v domovino, temveč so jo uporabili v Italiji, kjer je naša baza v Bariju organizirala bolnice in zbirališča vojaškega materiala za vojsko v domovini. V Italiji in v Severni Afriki so bili posebni tečaji za artiljerje, tankiste in letalce, v katerih je bilo mnogo primorskih fantov.

Jesenji 1944. leta so formirali peto prekomorsko brigado. Udeležila se je borb za popolno osvoboditev Dalmacije, odlikovala se je v borbah za Gospic in se je poleti 1945. leta pojavila na osvobojenem ozemlju na Dolenjskem tik pred začetkom zadnje nemške ofenzive na to partizansko središče. Stari partizani so nekje pri Metliki krepko stisnila roke primorskim fantom pete prekomorske brigade.

Od leta 1943 do 1945 je prišlo v Jugoslavijo iz Barija nad 20.000 mož. Zato bodo imele prekomorske brigade važno mesto tudi na prosilavi na Okroglici 5. in 6. septembra.

IGO GRUDEN:

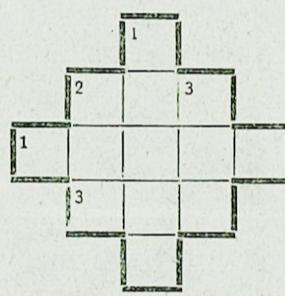
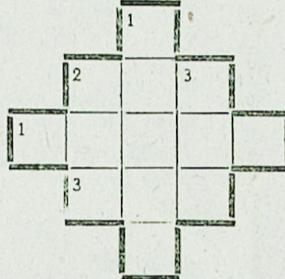
Jožek ima hiško

Jožek ima hiško,
v nji za deklo miško,
v hlevu polžka urna
in na strazi murna:
čuri — muri — čuri,
hiša je brez duri.

Hiša oken nima,
vzela jih je zima,
vrata z burjo kraško
so odšla na Laško:
veter gre čez lehe,
hiša je brez strehe.

Smejejo se srate,
Jožek zre v oblake,
polžka v plug zapreže,
z bilčico ju zveže,
z njima gre na polje
in je dobre volje.

KRIŽANKI

Navpično in vodoravno:

- I. 1. lep ptič, 2. ni noč, 3. predlog.
II. 1. mesto, v katerem izhaja
»Slov. Jadran«, 2. domača žival, 3.
zimska skorja potoka.

Sestavil Udoovič Jože iz Cerknica.

RESITEV KRIŽANKE IZ PREDZADNJE STEVILKE

1. kotel, 2. trava, 3. kovač, 4. mačka, 5. Avala, 6. Piran.

Po sredji brciški priimek Tavčar.
Križanku je pravilno rešil SAVLI
RADKO iz Zatolmina in MRAMOR
JANEZ iz Sv. TROJICE.

Posta strica Mihe

Ta teden pa je bilo s pošto mojih malih dopisnikov bolje. Prejel sem kar veliko pisem, da se mi je mapa, kjer jih hranim, kar malo čudno odebela in sem komaj čakal današnjega dne, da jo izpraznim. Kar me najbolj veseli je to, da krog ljubljenčkov strica Mihe vedno narašča, da se oglašajo vedno novi pionirji in pionirke. Tudi danes vam bom predstavil nekaj takih, ki — vsaj vse mi to zatrjujejo in jaz jim verujem — Slovenski Jadran pridno berejo in ga tudi drugim priporočajo. Najprej seveda preberejo našo stran, potem pa tudi kaj ostalega, kar pač morejo razumeti.

Prvi je naš stari znanec MRAMOR JANEZ iz Sv. Trojice. Zahvaljuje se mi za prejeto knjigo in mi odkriti in junaško pove, kaj je storil, ko se mu je zgodila nesreča, da je tudi njemu stric Miha postal knjigo, ki mu jo je že nekoč. »Toda jaz sem knjigo prodal«, pravi. Prav si storil, dragi Janez. Se lepo kulturno poslanstvo mi vršiš s tem. Tako bo knjigo bral nekdo in gotovo mu bo koristila. Spoznaš se bo morda z Jurčičem, ki bi ga moral poznati vsakdo, tudi že pionir. Križanku si tudi pravilno rešil. — Zdaj pa imam še eno njegovo pismo, moral ga bom skoraj dobesedno prepisati, da boste lahko videli, kaj mi piše. »Malo pozno se oglašam. Pa upam, da ne boš zameril. Saj veš: počitnice, kopanje in košnja. Da bi me videl, kako sem kobil po sosedovih travnikih in živil gal, da je kar odmevalo od naših grščev. Najprej, dragi stric Miha, se Ti moram prav iskreno zahvaliti za vso pozornost in ljubezni, skrb ob obisku pri Tebi. Ne morem Ti povesti, kako lep spomin sem odnesel iz Kopra. Saj veš, da sem prvič videl morje in toliko zanimivosti. Bratca in tovariši so me z ušesi in ustimi poslušali, ko sem jim pravil, kaj vse sem doživel. Kar zaskomilno jih je po podobnem obisku. In zdaj se kosajo v prodajo »Slovenskega Jadran«, češ morda jih pa le doleti sreča. Na tem mestu pošiljam prav toplo zahvalo tov. okr. šolskemu inšpektorju Liliji, ki nam je pomagal pripraviti prijetne dne, in vsem ostalim. — Svoje vtise in dogodivščine iz Kopra bom poslal za list ob začetku šolskega leta, da bodo brali vsi pionirji, ki so zdaj v raznih kolonijah, taborenju itd. Moram Ti še povedati, da se Jadran zelo priljubi med našimi ljudmi in gre prodaja hitro od rok.

Drugi, ki mi je postal rešitev, pa je SAVLI RADKO iz ZATOLMINA. V pisemu mi pravi: »Ker vidim, da si z mano zadovoljen, Ti bom še dopisoval.«

Sporoča mi, da je v Kopru nje-

gova sestra Nadica. Jaz ti pa lahko povem, da sva se že videla. Drugo leto me boš obiskal ti. Križanku si tudi pravilno rešil. Poslal si mi še eno svojo križanko. Malo potrpljenja imej in morda jo boš kdaj zagledal objavljeno.

Vse to je znaš lepo združiti v svojem pismu JOZE UDODIC iz CERKNICE. Naš Jože hodi v prvi razred gimnazije. V svojem pismu mi govori o LIP v Cerknici, o turizmu, ki je tam razvit, o podzemeljskih jamah, o Cerkniškem jezeru. Veš, dragi Jože, ob branju Tvojega pisma je pred mano zaživel pokrajina, ki jo je na svojih slikah vaš bližnji rojak slikar Lojze Perko (o katerem si prav gotovo že slišal, morda celo že videl njegove slike) tako čudovito lepo podal. Krasna je ta vaša dežela ob Cerkniškem jezeru! Ljubi jo vedno, saj ti daje toliko lepot in nikar ne hodi mimo z apertimi očmi. Kajne, da mi jo boš nekoč poskušal opisati tudi Ti?! Poslal si mi 6 drobnih križank. Veš kaj? Ne smeš misliti, da so naši mali dopisniki malo bistri. Kaj še! Zato jim tvoje uganke ne bodo pomenile posebnega truda. Dve bom vseeno objavil. Drugič pa mi boš poslal malo trših orehov, kaj?

Se nekomu moram odgovoriti. Novi znanec je to, a ni se mi oglasil s pismom. Kar po nekom je postal svojo prvo pošto. DEBERNARDI ORLAND mu je ime in je doma iz SMARIJ, kjer hodi v prvi razred gimnazije. Piše pa takole: »Dragi stric Miha! Jaz ti nisem še nikoli pisal, zato Ti bom danes povedal, kako je bilo, ko so naciisti požgali našo vas. Takrat sem bezjal pod vas v Cevteži in sem se skoro utebil v Žlebu. Od tam smo šli v neko kolibko in sem prosil mater kruha, ker sem bil lačen. V tem je prišel mimo neki Nemec in dejal: »Bodi ti, če ne te ubijem!« Nato smo šli v Korte in od tam videli, kako je gorela rojstna vas. Zelo rad brem knjige, včasih pozno v noč. — Dragi Orland! Tvoje besede so me naravnost ganile. Koliko si že v življenju prestal! Majhen si še bil, a pretrpeti si moral krivice in nasilje, ki ga še veliki ne morejo. Toda zdaj si že pionir, v gimnazijo hodiš in pripravljaš se, da boš nekoč s svojim delom pripomogel pri ustvarjanju takega sveta, kjer ne bo krvice in nasilja, sveta, ki ga mi danes že ustvarjam in kateremu da ješ tudi ti že danes svoj doprinos, če vršiš zvesto in natančno vse svoje dolžnosti. Piši mi še kaj!«

zazdelo, da je ni stvari na svetu, ki je ne bi bil zmogel. Zdol se mi je, da je v meni takšna volja in moč, da bi lahko delal čudež. V istem hipu sem že tudi začul biti plat zvona, ki je naznanjal, da je nevarnost doseglja svoj vrhunc. Ko sem se dvignil s svojega ležišča, se je duh še enkrat bodrilno nasmehnil in izginil. Nato sem se pridružil vama, a ostalo pa je vama že tako znano.«

»Sodim, gospod,« sem mu rekel, »da ste si pri teh ljudeh pridobil zelo velik ugled. Če bi se ravno hoteli proglašiti za boga, menim, da vam to ne bi delalo prav nobenih težav.«

»Vsekakor pa ste imel pri tej stvari bolj srečno roko kot jaz, doktor,« je dejal Scanlan s precej žalostnim glasom. »Kako to, da ni ta lopov ničesar vedel o tem, kar ste pripravljal? Mene je pa koj premikastil, ko sem vzel v roko

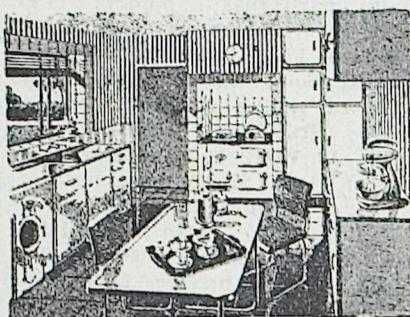
»Verjetno bo stvar v tem, da ste vi preveč zanemarili duhovno plat vse zadeve,« je zamišljeno odgovoril doktor. »Pri takih zadevah je ponižnost glavna stvar. Za mene je vse to bilo dober nauk in upam, da ga v svojem bodočem življenju ne bom pozabil.«

Tako se je končalo naše največje doživetje. Sele nekaj časa zatem smo prišli na zamisel, da bi poslali vesti o naši usodi na zemljo. Nato smo se pa s steklenimi kroglimi, napolnjenimi z levigenom, dvignili še mi sami, kot vam je že znano. Dr. Maracot je že začel govoriti, da se bo vrnil, ker bi rad še natančneje proučil nekatere poglavja iz riboslovja. Slišal sem tudi, da je Scanlan v Filadelfiji poročil svoje dekle in da je napredoval za nadzornika v Merribanksovih tovarnah ter da se ne zanima več za pustolovš

NAPREDEK TEHNIKE V POMOČ GOSPODINJI

Tri središča kuhinjskega dela

Po vsem svetu je že prodrlo mnenje, da je gospodinjsko delo potrebno in enakovredno vsakemu drugemu delu. Toda prav tako je prevladalo mišljenje, da žena ne more biti več domači suženj, prikles-

Dobro in lepo urejena moderna kuhinja

čas. To delo žene ne sme ovirati njen na hišno delo, ki ji jemlje ves

pri javnem ali poklicnem udejstvovanju, pri izobraževanju in uživanju življenja.

Da bi ta cilj dosegli, pa moramo stopiti na varno pot stalnega, dobro usmerjenega napredka in se oziратi za vzori, ki so po načinu življenja in možnostih kolikor toliko blizu, tako da jih lahko tudi mi iznajdijivostjo in trudom dosežemo. Pri nas velja v splošnem za ideal ameriška kuhinja, ki je popoloma mehanizirana in avtomatična. Toda za to je potrebna visoka industrializacija in mehanizacija, ki je v Evropi še ni in je tudi kmalu ne bo. Se težji položaj je pri nas zaradi tehnične nerazvitoosti in prepočasnega razvoja. Dohite moramo to, kar so v 30 letih dosegli najnaprednejše države v svetu. Za to pa je treba odločnosti, vztrajnosti in potrpljenja.

Predvsem olajša delo gospodinji dobro in smotorno urejena kuhinja. Njeni posamezni deli morajo imeti standardno obliko, ki bo dognana

ZDRAVNIŠKI KOTIČEK

TIFUS

V sedanjem letnem času smo v obdobju, ko se posebno pogosto pojavljajo več ali manj težke bolezni, ki so nekaka značilnost vročih poletnih mesecev. Semkaj prištevamo med drugim tudi tifus.

Polno, razvito sliko tifusa označuje naglo rastota temperatura telesa, ki nato običajno dije časa ostane stalno visoko na isti stopnji. Bolnika mučijo težak glavobol, močna slabost in izčrpansost. Po nekaj dneh se običajno pojavijo drobne, živorodeče pegice, ki so razmeščene največ po koži trupa. Jezik je obložen in suh, oči vdrite in vročitve, nos šiljast, utrip zite je počasen – nesorazmernen z vročico. Bolnik hitro propada. Eden bistveno važnih znakov je driska, ki zelo izmuči bolnika, ali pa zaprtje. Tifozne klice se namreč naselijo predvsem v debelem črevesju, ki zato najteže oboli: tu nastajajo veliki in majhni, povrni ali zelo globoki črte v sluznicah in steni črevesa. Taki črte seže lahko tako globoko, da se pregrize skozi celo debelino črevesne stene, kar seveda lahko ima najteže in najbolj žalostne posledice. To bolezensko stanje povzroči draženje črevesa, zaradi česar ima bolnik krke v trebuhi t. j. kolike, čemur sledi mučna sluzasta driska, blato je zelo pogosto pomešano s krvavimi lisami.

Za tifusom obolijo mladi ljudje, predvsem žene. Morda je to zato, ker mladi več potujejo, ker zaradi svojega poklica več žive v bolj neurejenih razmerah kot doma, morda ker so tudi bolj nempreženi, neprevidni in se vedoma bolj izpostavljajo nevarnosti okužbe. Otrok zbolel za tifusom redkejše, ker je pod nadzorstvom razsodnejših staršev, ki jim je čistoča že bolj v krv in svoje otroke negujejo in skrbneje hranijo.

Doslej sem imenoval samo tifus. Na splošno pa semkaj prištevamo še druga obolenja, ki so tifusu zelo sorodna tako po izvoru kot po epidemiskem razširjanju kakor tudi po bolezenski sliki oziroma po bolezenskih pojavih. To so paratifusi, ki jih tudi ločijo med seboj; vse te bolezni pa, ponavljamo, so si zelo slične, le da paratifus običajno poteka bolj milo in da neposredna nevarnost za posameznega bolnika običajno le ni toljšna kot pri pravem tifusu. Epidemični značaj tifusa in paratifusa pa je enak in za ljudsko skupnost enako nevaren. Ker so si torej te bolezni tako slične in ker je njihov pomen enak, bomo tudi odslej govorili le o najtežjem nosilcu te bolezenske skupine — o tifusu.

Bolezni se našememo tako, da se nekje neopaženo in večinoma neznanoukužimo z bolezenskimi klicami, ki povzročajo tifus. Te klice so nevarne samo za človeka; samo človek zbolel in samo človek

in praktična ter zaradi serijske izdelave tudi cenena.

Zelo pomembna preokretnica naj bi bila uporaba električnega toka v gospodinjstvu. Zelo važno je tudi sodelovanje gospodinje z živilsko industrijo, ki lahko prihrani gospodinji veliko časa ter izboljša in poseni domačo hrano.

Največja značilnost evropske kuhinje je, da je znatno zmanjšana; vse poti, ki jih napravi gospodinj, so kraje, opremo tal in zidov brišemo samo z mokro krpo.

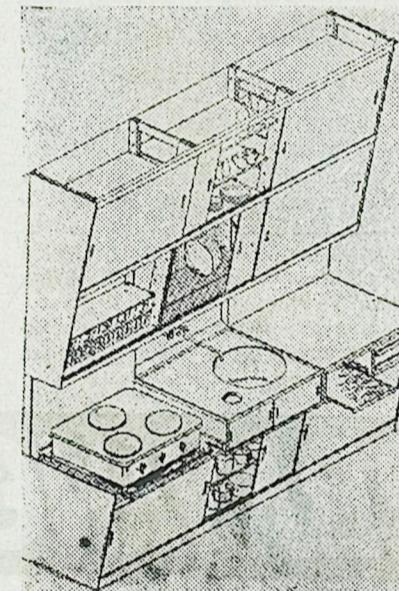
Posledica zmanjšane kuhinje je, da med kuhinjo in dnevno sobo nastane vmesen prostor, jedilni kot, ki se odpira v kuhinjo in v sobo. V tem dragocenem prostoru lahko ljudje jedo, se uče, berejo, šivajo itd.

Razmestitev kuhinjske opreme je urejena smotorno, v skladu s kuhinjskimi opravili. V ta namen moramo iz tovarne prenesti v kuhinjo nekaj racionalnih metod modernega delovnega procesa. Pri gospodinjskem delu si vedno sledi isti opravki, isti gibi in prijemi. Če katerega skrajšamo ali opustimo, si zaradi ponavljanja prihranimo trud in čas.

V kuhinji imamo v glavnem troje del: pripravljanje, kuhanje in čiščenje.

Prvo središče dela je torej prostor za pripravljanje. S tega mesta mora biti dosegljiva vsa posoda, ki je potrebna za to delo (sklede, kotliči, tehtnice, sita, žlice itd.). Z jesenimi miznicami v različnih višinah lahko povečamo delovne ploskve, kjer z lahkoto režemo čebulo, luhimo gomojje in podobno.

Potem pride kuhinja, središče tega drugega delovnega prostora je štedilnik. Najidealnejši je električni, lahko pa je tudi kombiniran s plin-

Poševno rezana zidna omara

skim ali z zmanjšanim navadnim Nad njim je omara za kuhrske pribor (zajemalke, pokrovke), za kuhanje čaja in kave, omarica za začimbe in včasih tudi porcelan, na katerega deli gospodinja porcije.

Tretji prostor je za čiščenje. Kovinska plošča s pomivalnim koritom je razen stalne tople vode ena glavnih prednosti moderne kuhinje. Vroča voda in mreža za odcejanje odpravljava zamudno in neprijetno brisanje. V omari pod ploščo so nameščena čistilna sredstva in lonci. Nad ploščo pa so omare za porcelan.

Pri vsem tem je važna višina delovnih mest. Pri višini, ki smo je zdaj vajeni, je gospodinjina ves dan sklonjena in trpi v križu. Pravo višino nam je pokazala povijalna miza, ki je prišla k nam že pred vojno. Zato so višine v moderni kuhinji 85 cm in ne več 75. Ker se gospodinjina sklanja nad štedilnik, so zidne omare rezane poševno, spodaj so bolj plitve kot zgornja.

Tudi pri nas imamo možnosti, da našo kuhinjo v doglednem času moderniziramo. Večina sestavnih delov bo iz lesa, kromovo jeklo tudi izdelujemo doma, za silo pa bi lahko uporabili tudi mnogo cenejši aluminij. Iz prevelike kuhinje ne bo težko napraviti manjše. Naša podjetja pa bi moralna začeti serijsko proizvodnjo, saj nam ne manjka niti gradiva niti strokovnih delavcev. Toda pretrgati bi morali začarani krog: nihče po teh stvareh ne sprašuje, zato jih nihče ne izdeluje, in ker jih nihče ne izdeluje, jih nihče ne želi in ne kupuje. Potrebna bi bila propaganda in izdelani prototipi, ki bi storil premaknili z mrtve točke, bi gospodinjsko delo olajšali.

Mrzle večerje za vroče poletne dni

Večinoma gospodinj misli, da je majoneza draga jed, ki jo lahko pripravimo samo za izredno svečane priložnosti ali pa je na našem jedilniku sploh ni. Zato vam bomo dali nekaj navodil, kako boste z malim denarjem in trudem pripravili majonezo in jedila z njo.

MAJONEZA

Na 1 rumenjak vzamemo do 2 del olja (zadošča za 4 osebe). Rumenjak damo v skledo in mešamo s šibo za sneg. Potem dodajemo olje po kapljicah in neprenehoma mešamo. Ko se je majoneza že lepo zgostila, lahko zlijemo več olja, toda še vedno pridno mešamo. Ko je majoneza že lepo gosta in smo porabili vse olje, dodamo zmesi 1–2 žlici gorčice (zenfa), malo soli, kisa po okusu in za noževico konico sladkorja. Lahko dodamo tudi malenkost zmletega popra. Če želimo, da je majoneza redkejša, lahko dodamo malo vode ali kisa.

To majonezo lahko potem porabimo na različne načine:

Kot omako s kuhanjo, pečeno ali ovrto ribo.

S hladnim mesom v gornji obliki, lahko pa majonezi dodamo tudi nekaj drobno seseklanega peteršilja in nastrgane čebule, s čimer povečamo pikantnost.

Z majonezo lahko prelijemo trdo kuhanja jajca, ali pa razne prikuhe v obliki francoske salate, ki je dobra in izdatna jed posebno za vroče poletne večere, ker jo lahko pripravimo že opoldne.

FRANCOSKA SOLATA

Vzamemo zelenjavjo, ki je v sezoni: kolerabo, korenček, malo graha, krompir in kakšno kislo kumarico. Vsako zelenjavjo kuhamo posebej, krompir pa kuhamo v oblicah. Ohlajeno zelenjavjo zrežemo v drobne kocke, malo osolimo in zmešamo. Zdaj dodamo majonezo, ki smo jo prej naredili, in vse dobro zmešamo. Nekaj majoneze pustimo, z njo bomo solato pozneje okrasili. Potem zmes položimo v primerno steklenico ali porcelanasto posodo, ki damo z žlico obliko, prelijemo jo z ostankom majoneze in okrasimo z rdečo redkvico ali zelenim peteršiljem.

Pozimi lahko vzamemo za pripravo zelenjave krompir, korenček in kislo kumarice. Toda krompirja moramo vzetih 2–3 krat več kot ostale zelenjave.

Za francosko solato lahko uporabimo tudi korenček in ostalo zelenjavjo kuhanjo v govejni juhi.

V francosko solato lahko drobno narezete ostanke mesa, klobase, šunko ali salamo.

PRAKTICEN NASVET ZA JURČKE VLOŽENE V KISU

Majhne in trde jurčke osnažimo, odrežemo steblo in ga prekoljemo na polovico. Pri klobuku odstranimo spodnje meso, če je že rumeno. Če je belo in trdo, lahko ostane. Če nimamo dovolj malih jurčkov, lahko

ko vzamemo tudi veče, ki pa morajo biti trdi. Tako pripravljene operemo in kuhamo v slani vodi 7 do 10 minut. Nato jih na rešetu posušimo.

Medtem zavremo vinski kis, v katerega damo nekaj poprovih zrn,

lovorov list in malo muškatnega cveta. Kisa mora biti toliko, da bo gobe v kozarcu prekril. V kis damo nato odcenjene gobe in pustimo, da še malo vse skupaj prevre. Nekoliko ohlajene vložimo s kisom in dišavami vred v kozarec in na popolnoma mrzle vlijemo malo finega jedilnega olja. Kozarec zavzemamo v parchmentom.

Za lepo in napeto polt si moramo obraz pariti

Za doseglo lepe polti ni dovolj samo jutranje in večerne umivanje obraza, ampak si moramo obraz vsakih deset dni okopati v pari, tako da se bo prav vsaka znojnica odpriča in prosto zadihata. S tem bo tudi izločila vso nesnago, ki se je v njej nabrala.

Pri parni kopeli obraza moramo paziti, ker nam lahko postane tudi škodljiva, če jo uporabljamo preveč pogosto. Koža nam namreč postane nagubana in zgubi svojo naravno barvo. Pri pravilni uporabi parjenja pa postane polt svež in napet. Dobro je tudi, da vodi, s katero si bomo obraz parile, dodamo kako zdravilno rastlino, najbolje kamilice.

Kako si pripravimo parno kopel?

V lonec vrele vode vržemo priglavje kamilic. Če prej smo si obraz očistile z dobrim milom in toplo vodo. Lase si zavijemo v brisačo in sklonimo obraz nad vodne hlape. Paziti moramo, da nas para ne bo žgal v obraz. Tako držimo obraz pet minut. Potem snamemo brisačo z glave in operemo obraz v toplo vodo, ki bo sprala vso umazanijo, ki so jo izločile lojnice in znojnike. Zdaj si obraz namažemo s hranljivo kremo in nato ga šele umijemo v mrzli vodi.

Parjenje obraza je eno izmed najcenejših in najučinkovitejših kosmetičnih sredstev.

Tudi naše male deklice bi bile rade lepe. Prva obleka je za plažo, druga je okrašena z ažurjem, tretja pa ima naramnice in bolero.

TELESNA-VŽGOJA

Aurora na turnirju v Celju

V nedeljo je bil v Celju zaključen turnir mladinskih nogometnih moštva na katerem so sodelovala sledeča moštva: Dinamo in Rade Končar iz Zagreba, Tekstilac iz Varaždina, mariborski Branik, trboveljski Rudar, Odred iz Ljubljane, domači Kladičar ter Aurora iz Kopra.

To je bila prva preizkušnja mladih Kopčanov in reči moramo, da so se dobro odrezali. Zmaga nad ljubljanskim Odredom in nedoločen rezultat s prvkom turnirja — Dinamom je pravo presenečenje, saj je moštvo Dinama vse ostale tekme odigralo v svojo korist. Kopčani so z odlično in požrtvovano igro navdušili ne samo publiko, ki so jih postali ljubljenci, temveč tudi strokovnjake, ki so se zelo pohvalili izrazili o mladem borbenem moštvu. Edini so si bili tudi v mnenju, da je bil najboljši mož na polju izmed vseh klubov član koprsko »Aurore« — Parovel Niccolò, ki je s svojo igro vse presentil.

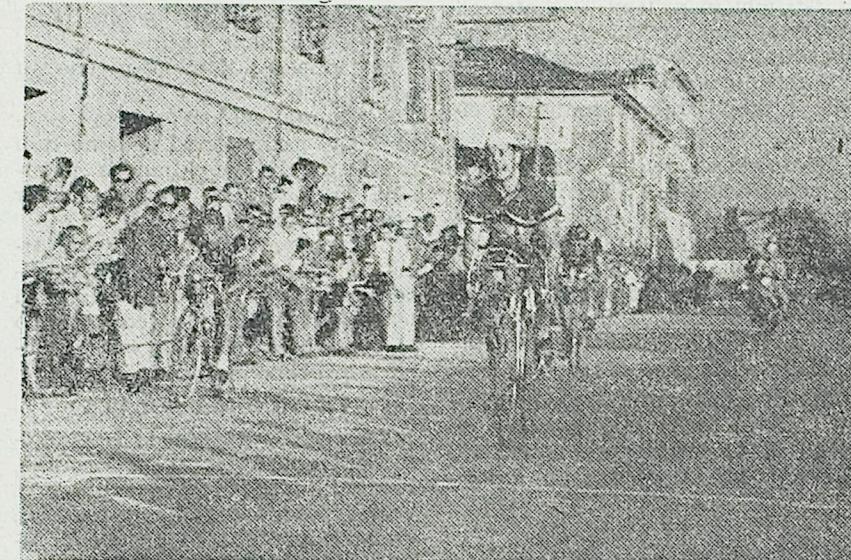
O tej priliki moramo pohvaliti tudi izredno objektivno in športno disciplinirano celjsko publiko, ki je s svojim zglednim vedenjem mnogo pripomogla k uspešnemu poteku turnirja. Igralci kot gledalci pa so bili zadovoljni tudi s sodniškim zborom.

V končni tabeli udeležencev je koprsko »Aurora« zasedla četrto mesto pred Dinamom, Kladičarjem in Rade Končarom. Če mladi igral-

ci ne bi imeli posebne smole pri tekmi z mariborskimi Braniki, bi bil njihov plasma še boljši.

Na kraju moramo pohvaliti izredno dobro organizacijo tekmovalnika, ki jo je prevzel domači Kladičar. Kljub temu, da je vse stroške nosil Kladičar sam in da je zastonj prizakoval podpore nadrejenih forumov, so bili vsi udeleženci v vsem zelo zadovoljni. Prav bi bilo, da bi vsi prizadeti posvetili malo več pozornosti prizadevanju mladih moštva, saj bi s tem nogomet najboljši, tekmovalci iz Zah. Nemčije, Svecice, STO-ja in Jugoslavije.

Mlademu moštву Aurore pa želimo še nadaljnih lepih uspehov.

Koper: Apollonio — zmagovalec trete etape tik pred ciljem

SMUČARSKI POSVET SREDI POLETJA

Smučarska podzveza Primorske je pretekli teden pregledala uspehe in neuspehe lanskega leta ter nakazala smernice za bodočo sezono, da tako prepreči vse napake, ki bi se pojavile pred organizacijo v bodoči sezoni.

Pregled položaja smučarjev na Primorskem je podal tov. tajnik Logar Štefko, ki je v svojem referatu ugotovil, da je smučarski šport na Primorskem še vse premalo popularen. Predlagal je organiziranje močne smučarske edinice na Trnovski planoti in tudi v Novi Gorici, kjer so moči razcepljene. Lanskoletno prvenstvo na Ljublji je pokazalo v tem pogledu znatne pomankljivosti, ki jih bodo smučarji lahko odvrnili le na podlagi močne organizacije.

Predvidevajo, da se bodo za organizacijo letošnjega podzveznega prvenstva potegovali trije kraji: Ljubljana, Ljubljana in Idrija odnosno Vojško. Tu bo verjetno odpadel Ljubljana, ker je že organiziral prvo prvenstvo. Letos bi prišlo v poštev predvsem Vojško, ki razpolaga s primernimi terenimi. Dokončno odločitev pa bo seveda dala šele jesenska skupščina.

Tovariš Miklavčič Vlado je nato vse prisotne seznanil z vsemi novimi pravili. Mnogo koristnih predlogov je dal tudi tov. Vončina Karel z Nove Gorice. Glavna točka njegove diskusije je bila organizacija smučarskih tečajev. Podzveza se bo obrnila po pomoč na vsa večja podjetja na Primorskem. Sestanek je zaključil tov. Murovec Stanko, ki je predsednik smučarske podzveze. Delegati pa so se še dolgo zadrljali v razgovoru o problemih podzvezni.

L. S.

MLADINSKI SPORT V KUBEDU

V nedeljo je mladina v Kubedu organizirala v dopoldanskih urah razne športne prireditve. Te prireditve so bile v okviru proslave 50-letnice ustanovitve pevskega društva »Skalac«.

Srečanje v odbojki med moštvi Kubeda — Dekanov se je končalo z rezultatom 3:0 za Kubed. Srečanje Kubed — Divača pa 1:3, in Divača — Dekani 1:2.

V teku čez drin in strin na 1000 metrov je prišel prvi na cilj tov. Danilo Jakomin, drugi pa Albin Neđoh.

Pri vlečenju vrvji med mladimi in starejšimi so zmagali mladi z rezultatom 4:0.

Res je treba dati priznanje mladini v Kubedu, ker se tako zanimala za telesno-vzgojni šport.

Prišel sem prejšnji teden iz Rima dobre volje in po zdravniško ugotovil, da De Gasperi po trebuhi kolje. Nič čudnega! Vročina v parlamentu je velika, De Gasperi poda ostavko — moško, kot se šika. Naj pa Piccioni malo komandira, tam, kjer za delavca — vse ruši se in vse podira. Togliatti zdaj za slavno KPI v Aostu na počitnice leti. Zdaj Saragat in Nenni pa Gonella in vsa ostala vkompanija bellac, ne ve če v levo, ali desno bi krenila, da ne bi polomljade povzročila.

xxx

Zdaj znova sem doma in hodim naokoli in s šalami ozdravljam škodljive skupne boli. Ko sem prišel domov me Juce z metlo je sprejela: »Jaz sama sem v tej vročini, ti pa potelejš se po Rimu.« Res, moji dragi bralci sem bil v zadregi ludi, ko žena ti namesto roke — metlo za sprejem ponudi.

xxx

Na vrsti »šagrek« so povsodi za praznik ta veliki si kupi — ali pa sposodi, pršuta in slanine iz tuje shrambe in kantine. Še nepoznam in neodkrit, tatinskih muh prepoplani in skrit, načrt izvedel skriti tat v Bertokih, grehov ves kosmat. Olajšal lovsko je blagajno za sedemdeset tisoč din. Kako zveni denarja evenk: Cin, cin, cin, cin, cin.

V Mariboru sta gostovala francoska teniška mojstra Cochet in Abdesel, ki sta odigrala več ekshibicijskih tekem z domačimi igralci. Tekme sta odločila v svojo korist.

ZANIMIVOSTI Z DIRKE PO HRVATSKI IN SLOVENIJI

Na kolesarski etapni dirki po Hrvatski in Sloveniji, za katere lahko rečemo, da je postala že tradicionalna, sodeluje letos 107 tekmovalcev iz sedmih držav. Dirke so se udeležili Francozi, Belgici, Nizozemci, tekmovalci iz Zah. Nemčije, Svecice, STO-ja in Jugoslavije.

Tehnični vodja dirke, Stjepan Ljubič je pred dirko izjavil, da je letošnja konkurenca večja od vseh

RADIO · OGLASI · OBJAVE

Najvažnejši sporedi
od 15. VIII. do 21. VIII. 1953

SOBOTA, 15. VIII.: 14.30: Žena in dom; 18.15: Za konec tedna pišni spored za židano voljo; 21.00: Z mikrofonom po Primorski; 22.00: Vesela sobota v zabavi in plesu.

NEDELJA, 16. VIII.: 8.15: Za naše kmetovalce; 9.00: Mladinska oddaja: »Sneguljčica« ter pogovor s pionirji; 13.45: Glasba po željanah; 15.00: Od Triglava do Jadranja; 16.15: Organizacijske vesti za pravslavo na Okroglici; 17.00: Radijski festival primorskih in tržaških pevskih zborov; tekmovanje (VII. odaja).

PONEDELJEK, 17. VIII.: 14.30: Primorska v plamenih; spomini partizanskih borcev; 14.40: Klavirske skladbe skladatelja Jakoba Ježa; 17.30: Poje jugoslovanski pevski zbori; 18.15: B. Arnić: Koncert za violinu in klavir, op. 25;

18.30: Priljubljene melodije. **TOREK, 18. VIII.**: 14.30: Kulturni razgledi; 14.40: Slovenski samospivi; 17.30: S pesmijo in plesom po Jugoslaviji; 18.15: Pisan spored lahke in zabavne glasbe; 20.00: G. Rossini: »Seviljski brivec« (I. dejanje). **SREDA, 19. VIII.**: 14.30: Partizanski dnevnik: I. Naši narodni heroji: Jože Mihec — Rudar ter organizacijske vesti; 20.00: G. Rossini: »Seviljski brivec« (II. dejanje); 21.00: S knjižne police: Planinski spisi Klementa Juga. **CETRTEK, 20. VIII.**: 14.30: S prekomorskimi brigadami v domovino; 14.40: Poje slovenski vokalni oktet; 17.30: S pesmijo in plesom po Jugoslaviji; 18.15: Revija menjuetov in scherzov iz klasičnih simfonij in kvartetov. **PETEK, 21. VIII.**: 14.30: Obzornik: Kako so nastale in delale partizanske bolnice; 14.40: Veseli in okrogle igra vaški kvintet; 17.30: Hrvatske in srbske narodne pesni; 18.30: Iz jugoslovenskih oper; 21.00: Slušna igra: Matković: »Trojica«.

Poročila vsak dan ob 5.30, 7.00, 13.30, 19.00 in 23.30. Ob nedeljah ob 8.00, 13.30, 19.00 in 23.30.

PРЕКЛИЦ

Okrajni ljudski odbor — Koper — Uprava za ceste javlja, da je sofer MAJCEN Ludvik, izgubil dne 1. 8. 1953. v Trstu prometno knjižico št. 624 izdana VUJLA, registrirana na STT 356 za motorno kolo »GUZZI« 500 št. mat. 99205 št. šasije 31672, kateri je last omenjene ustanove.

Po preteklu 10 dni se omenjena prometna knjižica ni našla ter se tem potom preklicuje njen veljavnost.

RIOSA Umbert, pok. Antonia in Tremol Marije, roj. 25. VIII. 1906 v Kopru, sedaj stanujoč v Ul. S. Cazziano št. 25, je izgubil osebno legitimacijo št. 31333/21314, izdanod od mestnega LO Koper in jo razglasila za neveljavno.

Zamenjam enosobno stanovanje s kopalcino v Ljubljani za slično v Kopru. Pavšič, Tiskarna »Jadran«. »FILATELISTI, POZOR« — V nedeljo, 16. VIII. 1953. se bo vršil izredni OBČNI ZBOR Filatelističnega društva Koper. Odbor poziva vse člane, da se Občnega zborna udeleži.

Začetek ob 9. uri zjutraj v Gregoričevi ulici (»Kmečki Dom«) bivala menza št. 1.

ODBOR

KOLESARSKA DIRKA PO HRVAŠKI IN SLOVENIJI PO ETAPI V NOVI GORICI VODI PETROVIĆ

Rezultati četrte etape Koper-Nova Gorica so naslednji:

Posamezniki:
1. Petrović (J) 3 ure 27 min. 14 sek.

2. Reitz (N) 3 ure 27 min 19 sek.

3. Van der Weyden (B) 3 ure 28 min 11 sek.

Splošna ocena posameznikov:

1. Petrović (J) 15 ur 40 min. 25 sek.

2. Jennes (B) 15 ur 45 min. 22 sek.

3. Reitz (N) 15 ur 46 min. 24 sek.

4. Apollonio 15 ur 58 min 01 sek.

23. Brajnik.

Ekipni plasma:

1. Belgija 47 ur 44 min. 01 sek.

2. Nemčija 47 ur 45 min. 52 sek.

3. STO 47 ur 57 min. 46 sek.

4. Jugoslavija 48 ur 04 min. 08 sek.

Ureja uredniški odbor — Odgovorni urednik Milko Stolfa — Tiska tiskarna »Jadran« v Kopru Letna naročnina 500 din, polletna 250 in četrtletna 130 din.

Barba Vane